

Etelä-Suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen

Nuoret pudokkaat

”Asiantuntijalta ammattilaiselle”

Espoolaiset nuoret kehittämässä omia palvelujaan

Nuorten Kipinä -kehittämisryhmä

Raportti

Minna Latonen

Leena Latva-Rasku

*"Kaikkea saa tehdä. Kaikkea pitää tehdä.
Kaikkia ovia täytyy tempoa, kaikkia kuita kurkotella."*

-Tommy Tabermann-

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	4
1 Johdanto	5
2 Syrjäytyminen	6
3 Nuorten osallisuus ja osallistuminen	6
3.1 ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuus ja nuorten osallisuus	8
3.2 Yhteistyössä mukana olevat hankkeet	8
3.2.1 Sähköinen asiointi.....	8
3.2.2 KOPPI - Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluita -hanke (2011–2013)	9
3.2.3 Hankeyhteistyön tavoite ja tarkoitus	10
4 Nuorten Kipinä -kehittämisryhmä	11
4.1 Taustaa	11
4.2 Asiakasprofiili.....	12
4.3 Keskeiset tavoitteet	12
4.4 Toiminnan sisältö.....	13
4.4.1 Toiminta.....	14
4.4.2 Vierailut	14
4.5 Käytetyt sosiaalityön orientaatiot ja työmenetelmät	15
4.6 Projektityöntekijöiden roolit ja vastuut.....	19
4.7 Budjetti	20
5 Nuoret mukana asiantuntijoina kehittämässä palveluita.....	21
5.1 eAsiointikoulutus.....	21
5.2 Etsivän nuorisotyön toimintakeskus (Espoon Vamos)	23
5.3 Verkkoneuvontapalvelu.....	26
5.4 Dialogityöpajapäivä	27
6 Vertailua nuorten kehittämisryhmistä.....	30
6.1 Nuoret kehittäjät – lastensuojelunuorten kehittäjäryhmä Helsingistä.....	30
6.2 Nuoret aikuiset kokemustutkijoina -toiminta	31
7 Esimerkkejä matalan kynnyksen ryhmätoiminnoista Kuusikkokunnissa vuosina 2011–2012	32
8 Nuorten kehittämistyöhön osallistumisen vaikutuksen arviointi (IVA, ihmisiin kohdistuvien vaikutuksien arviointi)	34
8.1 Tilastot ja palautteet kehittämisryhmästä	36
9 Pohdinta.....	40
Puoli vuotta kehittämisryhmän päättymisen jälkeen.....	45
LÄHTEET	46
LIITTEET	49
LIITE 1. Palautteen keräämisessä käytetyt lomakkeet	49
LIITE 2. Nuorten Kipinä –kehittämisryhmän ohjelma.....	54

Tiivistelmä

Tämän raportin tarkoituksena on koota ja tuoda esiin syksyllä 2012 Espoon aikuissosiaalityössä toimineen Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän sisältöä, tarkoitusta ja tavoitteita. Raportissa nostetaan esiin myös työskentelyssä käyttämiämme sosiaalityön työmenetelmiä sekä avaamme projektityöntekijöiden roolia ja vastuita kehittämissyhmän ohjaamisessa. Nuorten osallistuminen ja osallisuus sekä asiantuntijuus ovat kulmakivenä koko Nuorten Kipinä -kehittämissyhmälle ja -toimenpiteille.

Raportissa avaamme lyhykäisyydessään syrjäytymisen ja osallisuuden käsitteet, jotta lukijan olisi helpompi hahmottaa millaisesta asiakasryhmästä Nuorten Kipinä -kehittämissyhmä on koottu ja mikä kehittämissyhmän tärkein tavoite on ollut. Lisäksi tämä raportti avaa Nuorten Kipinä -kehittämissyhmän taustalla olleiden hankkeiden yhteistyön lähtökohtia sekä pyrkii tuomaan esiin ilman opiskelu- ja työpaikkaa jääneiden nuorten osallisuuden suuren merkityksen omien palveluidensa suunnittelemisessa ja kehittämisessä. Raportissa esitellään kolme suurta kehittämiskohdetta, jotka ovat Etsivän nuorisotyön toimintakeskus, verkkoneuvontapalvelu, eAsiointikoulutus sekä näiden lisäksi matalan kynnyksen ryhmätöinnin mallintaminen.

Olemme raporttia varten pyytäneet Kuusikkokunnista vertailutietoa samantyyppisistä ryhmätöiminnöistä. Saamamme tiedon mukaan Kuusikkokunnissa on järjestetty paljon erilaisia ryhmätöimintoja, mutta sellaista, jossa nuoret osallistuvat palveluiden kehittämiseen, on vasta varsin vähän. Helsingissä on lastensuojelun nuorista saatu oma ryhmä, joka kehittää lastensuojelun palveluita nuorten näkökulmasta, ja lisäksi Helsingissä on Nuoret aikuiset kokemustutkijoina – toimintaa, jossa useamman vuoden ajan sosiaaliviraston asiakkaat ovat voineet tuoda esiin sosiaalityön kehittämistarpeita. Asiakkaiden mukana olo julkisen sektorin palvelujen kehittämisessä on vielä melko tuore ajattelumalli ja sitä tulisi hyödyntää nykyistä enemmän.

Kehittämissyhmätöiminnän vaikuttavuutta olemme arvioineet IVA – Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi – mallin avulla, jossa nostetaan esiin tämäntyyppisen ryhmätöiminnän tarpeellisuus, hyödyllisyys ja kannattavuus. Raportissa nuorilta ja työntekijöiltä kerätyistä palautteista on kerrottu enemmän luvussa 8.1. Saamiamme palautteita tullaan edelleen hyödyntämään jo ryhmän aikana kehittämiemme palvelukonseptien sisältöjen jatkosuunnittelussa ja toteutuksessa. Nuorten antamia palautteita viedään eteenpäin lisäksi Espoon kaupungin eri päättäjille johtoryhmissä, työpajoissa sekä syksyllä 2013 ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuuden, Espoon kaupungin sivistystoimen sekä Omnian yhteistyössä järjestettävässä festivaalitapahtumassa.

1 Johdanto

Nuorten Kipinä – kehittämisryhmä lähti tarpeesta kehittää ilman opiskelu- ja työpaikkaa jääneille, syrjäytyneille tai syrjäytymisvaarassa oleville nuorille matalan kynnyksen palveluja. Espoossa on jo pidemmän aikaa nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden keskuudessa kiinnitetty huomiota siihen, ettei nuorille, joilla ei ole valmiuksia tai voimavaroja kiinnittyä normaalin opiskelu- ja työelämän vaatimiin haasteisiin, ole sopivia ja heidän voimavarojaan tukevia matalan kynnyksen toimintoja.

Osallisuus on nuoren perusoikeus (Nuorisolain (2006/72) 8 §). Osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vaikuttaa omaan lähiympäristöön, itseään koskeviin päätösten tekoon sekä itseään koskeviin asioihin. Kunnissa tulisikin miettiä aikaisempaa enemmän, kuinka tätä nuorten perusoikeutta voitaisiin monipuolisesti tukea ja toteuttaa, kun suunnitellaan henkilöstöresursointia.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on valtakunnallisesti esillä monessa eri foorumissa. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi on perustettu presidentti Sauli Niinistön aloitteesta työryhmä, joka etsii keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn arjen vinkeillä. Lisäksi valtakunnallisesti on käynnissä monenlaisia hankkeita tämän teeman puitteissa. Espoossa käynnissä olevissa aikuisten sosiaalipalvelujen hankkeissa (ESTER nuoret pudokkaat, KOPPI, kohti kuntouttavampia työelämäpalveluita, Sähköinen asiointi) etsitään myös keinoja ehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveysteroja.

Tämä raportti on vain yksi keino kertoa ja levittää tietoa hyvistä kokemuksista ja ajatuksista silloin, kun nuorille annetaan mahdollisuus itse osallistua palvelujen kehittämiseen. Nuorten Kipinä -kehittämisryhmässä on koettu tärkeänä kehittää sellaisia osallistumisen muotoja, jotka näyttäytyisivät mahdollisilta ja kiinnostavilta myös nuorille, jotka eivät ole aikaisemmin kokeneet, että heidän mielipiteillään on merkitystä.

2 Syrjäytyminen

Syrjäytyneiksi luokitellaan työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset 15–29 –vuotiaat nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Näin määritellyjä nuoria on Suomessa yli 51 000, mikä on noin 5 % kaikista tämän ikäryhmän nuorista. Syrjäytyneistä nuorista vajaa 19 000 on työttömiä työnhakijoita. Syrjäytymisen haavoittuvimman ryhmän muodostavat kuitenkin 32 500 nuorta, jotka ovat täysin koulutus- tai työllisyyspalvelujen ulkopuolella. (Myrskylä 2011).

Syrjäytymiskehitys on vaiheittaista. Syrjäytymistä tapahtuu usein sukupolvesta toiseen siirtyvänä kehityksenä. Syrjäytyneinä olevien nuorten vanhemmista noin puolet on itsekin työttömiä tai yhteiskunnasta syrjäytyneitä. Miesten syrjäytymisriski on naisten syrjäytymistä suurempaa. Maahanmuuttajien syrjäytymisriski on puolestaan kolminkertainen kantaväestöön kuuluviin kouluttamattomiin miehiin verrattuna. (Myrskylä 2011).

Koulutus ja työ ehkäisevät syrjäytymistä. Keskiasteen tutkinnon suorittaminen nostaa miesten työvuosiodotetta kuudella ja naisten yhdeksällä vuodella. Vuonna 2010 vain peruskoulun suorittaneiden työttömyysaste oli 20 %, keskiasteen suorittaneilla noin 12 % ja korkea-asteen suorittaneilla noin 5 %. Maassamme vieraskielisistä nuorista joka neljännellä on toisen asteen tutkinto suorittamatta kahdeksan ja puoli vuotta peruskoulun päättöluokan jälkeen. Osuus on selvästi suurempi kuin kantaväestöllä, jonka nuorista joka seitsemännellä jää tutkinto saavuttamatta. (Myrskylä 2011).

Espoossa koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17 - 24-vuotiaita nuoria on noin 12 % (32 500:sta). Se on noin 3 000 nuorta. Espoossa nuoria asunnottomia on vajaa sata, työttömiä nuoria (15 - 24-vuotiaita) on vajaa 600. Todellinen syrjäytymisen riskiryhmä Espoossa ovat kodin ulkopuolelle sijoitetut ja huostaan otetut nuoret. Näitä lapsia on Espoossa ollut vuosittain noin 600. Näistä kaikista ryhmistä koostuu Myrskylän esittämä syrjäytyvien nuorten riskiryhmä Espoossa. (Savikko, 2012).

3 Nuorten osallisuus ja osallistuminen

Käsitteitä osallisuus ja osallistuminen käytetään osittain synonyymeinä, mutta voidaan ajatella, että käsite osallisuus pitää sisällään oletuksen siitä, että ihmisen toiminnalla, osallistumisella ja mielipiteillä on myös jotain vaikutusta.

Osallistuminen tarkoittaa sitä, että asiakas on tasavertainen kumppani ja osallistuja yhteistyössä, kuten palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa tai kehittämisessä. Voimaantuminen viittaa osallisuuteen ja osallistumiseen erilaisten organisaatioiden päätöksentekoon, mahdollisuuteen vastuunottoon, poliittiseen vaikuttamiseen ja johtamiseen. Tärkeää on huomioida se, että tarvitaan erilaisia tapoja olla osallisina, koska sekä asiakkaat että organisaatiot ovat erilaisia.

Osallisuuden lähikäsite on sosiaalinen inklusio. Inklusio on eksluusion eli syrjäytymisen ja syrjäyttämisen vastinpari. Käsite liittyy kansalaisuuteen, mahdollisuuteen osallistua ja kuulua yhteiskuntaan ja erilaisiin yhteisöihin. (Verkko haltuun, www-sivut).

Nuorten osallisuudesta voidaan puhua vasta silloin, kun nuorella itsellään on ollut henkilökohtainen kokemus siitä, että hän on voinut vaikuttaa asioihin ja että hän on tullut kuulluksi. Lisäksi nuori on kokenut, että hänellä on ollut valtaa muuttaa asioita itseään laajemmassa kokonaisuudessa. (Kiilakoski & Taiponen 2011, 75–76.)

Vaikka kiinnostusta ja halua nuoren osallisuuden vahvistamiseen onkin ollut, on osallisuuden toteuttaminen käytännössä koettu työntekijöiden mielestä usein vaikeaksi. Vaikeaksi osallisuuden vahvistamisen on tehnyt erityisesti syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten sitoutumisvaikeudet ja mukaan saamisen haasteet sekä se, että osallistaminen on suhteellisen uusi työskentelymalli sosiaalityön kentällä.

Osallistamisen haasteita on tunnistettu myös tutkimusten saralla. Esimerkiksi Mirja Määttä (2007, 55) on todennut, että yhteisölliseen kehittämiseen ja päätöksentekoon saadaan useimmiten osallistettua ainoastaan sellaisia kansalaisia, jotka ovat normien mukaisia, aktiivisia ja vaikuttamiseen tottuneita, menestyviä yksilöitä.

Kuten Kiilakoski ja Taiponen julkaisussaan, Osallisuus ja osallistuminen verkkoperustaisessa nuorisotyössä, toteavat, nuoren itse tulee saada kokemus siitä, että hän on tullut kuulluksi ja hän on voinut vaikuttaa asioihin. Nuorten kipinä -kehittämisryhmäläiset ovatkin tuoneet palautekyselyssä esiin sitä, että yksi motivoitumisen syistä oli nimenomaan päästä vaikuttamaan itseään koskevien palvelujen kehittämiseen. Nuorten osallistumista ja osallisuutta vahvistavat ryhmän aikana nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden yhteistapaamiset ja yhteiset kehittämiskohteet. Nuorten antaman palautteen perusteella heille on jäänyt tunne, että heidän asiantuntijuuttaan arvostetaan ja että siitä on koettu olevan hyötyä palvelujen kehittämisessä.

Nuori voi monella tapaa osallistua erilaiseen toimintaan, mutta jotta hän pääsee osalliseksi ja sitä kautta vaikuttamaan, tulee hänen saada olla mukana päätöksenteon taustalla tehtäviin valmisteluihin. Nuorten Kipinä -kehittämissyhmässä huomioitiin erityisesti nuorten ajatukset ja mielipiteet ohjelman sisällöistä. Tämä myös motivoi nuoria osallistumaan itse ryhmätoimintaan sekä kehittämistoimenpiteisiin. Jokaisella nuorella oli mahdollisuus osallistua omien voimavarojensa puitteissa ja kaikki toiminta oli nuorille vapaaehtoista.

3.1 ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuus ja nuorten osallisuus

Etelä-Suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen hanke (ESTER) toteutetaan osana kansallista Kaste-ohjelmaa vuosina 2011–2013. ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuudessa on mukana kuusi (6) kuntaa: Etelä-Karjala, Espoo, Kotka, Kouvola, Loviisa ja Sipoo. ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuudessa kartoitetaan palveluketjun aukkoja ja kehitetään poikkihallinnollista yhteistyötä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tukemiseksi.

Yhdessä nuorten, asiantuntijoiden ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa kehitetään keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Osakokonaisuuden yhtenä kolmesta (3) tavoitteesta on luoda nuorille mahdollisuus suunnitella omia palvelujaan (kuntoutukseen, koulutukseen ja työhön ohjaavat palvelut) yhteistyössä ammattilaisten kanssa osallistumalla systemaattiseen palvelujen kehittämiseen.

Jotta nuorten mahdollisuus suunnitella omia palvelujaan toteutuisi, hankkeessa päätettiin nuorten osallistumista ja osallisuutta lähteä kehittämään niin, että nuorista koottiin oma asiantuntijaryhmä. Nuoria pyydettiin mukaan Espoossa nuorten parissa työskentelevien toimijoiden asiakkaista ja tässä kohtaa korostettiin nimenomaan ilman opiskelu- ja työpaikkaa jääneiden nuorten mukaan saamista. Mukaan ryhmän ohjaamiseen saatiin kaksi muuta hanketta (KOPPI, kohti kuntouttavampia työelämä palveluita sekä Sähköinen asiointi), joilla oli sama tavoite nuorten osallistumisesta. Ilman nuorten tiivistä mukanaoloa kehittämistyössä, ei tätä osakokonaisuuden tavoitetta ollut mielestämme mahdollista toteuttaa tavalla, joka vakiinnuttaisi kehitettyjä työvälineitä sekä palvelukonsepteja.

3.2 Yhteistyössä mukana olevat hankkeet

3.2.1 Sähköinen asiointi

Aikuisten sosiaalipalveluissa meneillään olevan Sähköisen asioinnin hankkeen tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa kuntalaisten viranomaisasiointia helpottavia ratkaisuja, joita ovat muun muassa sosiaalipalveluihin ja sosiaalisiin kysymyksiin liittyvää neuvontaa tarjoava hyvinvointipalvelujen verkkoneuvontapalvelu sekä toimeentulotuen sähköinen jatkohakemus. Sähköisten asiointipalvelujen kehittämisen

taustalla on tarve parantaa sosiaalitoimen työntekijöiden tavoitettavuutta, palvelujen saatavuutta ja tiedonsaantia sosiaalitoimeen liittyvissä kysymyksissä sekä laajentaa mahdollisuuksia asioida sosiaalitoimen viranomaisten kanssa.

Sosiaalitoimen työntekijöiden tavoittaminen esimerkiksi puhelimitse on usein vaikeaa. Lisäksi ongelmana saattaa olla, ettei asiakas tiedä, keneen hänen tulisi ottaa yhteyttä. Sosiaalitoimistossa paikan päällä tapahtuva henkilökohtainen asiointikaan ei välttämättä sovellu kaikille, sillä esimerkiksi virka-aikaan työssäkäyvien ihmisten voi olla vaikeaa päästä asiomaan kesken työpäivän. Myös välimatkojen vuoksi aikaa ja rahaa saattaa kulua paljon, kun asiakas lähtee asiomaan sosiaalitoimessa.

Sähköpostitse tapahtuvat yhteydenotot sosiaalitoimen työntekijöihin ovat yleisesti lisääntyneet. Tavallista sähköpostia ei voida käyttää sosiaalihuollon asiakastyössä, sillä sähköpostin käyttöön liittyy tietosuojaa ja tietoturvaa vaarantavia tekijöitä. Puutteellisesta tietosuojasta johtuen sähköpostin käyttäminen ei ole mahdollista, mikäli sähköpostiviestit sisältävät asiakkaan henkilökohtaisia henkilö- tai asiakastietoja. Tämän vuoksi on tarpeellista kehittää uusi ja korvaava, suojattua tietoliikenneyhteyttä käyttävä menetelmä, jolla asiakkaan ja viranomaisen välinen luottamuksellinen sähköinen viestintä ja asiointi olisivat mahdollisia.

Hyvinvointipalvelujen verkkoneuvontapalvelu ja toimeentulotuen sähköinen jatkohakemus on tarkoitus ottaa Espoossa vaiheittain käyttöön vuoden 2013 aikana.

3.2.2 KOPPI - Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluita -hanke (2011–2013)

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) KOPPI -hankkeen tavoitteena on selkeyttää kuntouttavan työtoiminnan prosessia sekä madaltaa palvelun piiriin pääsyä niiden asiakkaiden kohdalla, joilla on haasteita työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä. Tavoitteena on löytää ratkaisuja niille asiakkaille, joilla on halu päästä eteenpäin työllistymisen polulla omien voimavarojensa mukaisesti sekä niille, joille on tärkeää säilyttää tämän hetkinen toimintakyky.

KOPPI -hankkeessa kehitetään kuntouttavan työtoiminnan sisältöä sekä selkeytetään moniongelmaisten asiakkaiden hoitoon ja kuntoutukseen liittyviä ohjausprosesseja. Lisäksi hankkeessa kehitetään yhteistyötä kuntouttavan työtoiminnan ja muiden kuntoutusta edistävien palvelujen välillä. Hankkeen pyrkimyksenä on luoda Espooseen malli valmentavasta matalan kynnyksen työtoiminnasta yhteistyössä espoolaisen monialaisen verkoston kanssa. Malli tukee asiakasprosessia hoito- ja kuntoutuspalveluihin pääsyn helpottamiseksi sekä nopeuttamiseksi.

KOPPI -hankkeen projektisuunnittelija kirjoittaa erillisen raportin Nuorten kipinä -kehittämisyhmästä, jossa hän tarkastelee palveluohjausta työllisyys ja työelämäosallisuuden näkökulmasta. Tarkastelussa hän käyttää apuna ryhmätoiminnan aikana esiin nousseita haasteita nuorten kuntouttavan työtoiminnan palveluihin ohjaamisessa. Raportti tulee olemaan yksi KOPPI -hankkeen osatuotos.

3.2.3 Hankeyhteistyön tavoite ja tarkoitus

Hankeyhteistyö ja moniammatillisuus toimintatapana vaativat kummatkin ajattelemaan työn tekemistä uudella tavalla, esimerkiksi alueellisia ja ajallisia rajoja purkamalla. Moniammatillisessa yhteistyössä häivytetään puolestaan sekä professionaalisia että muita toimintakulttuurisia työn tekemisen rajoja. Se, että Espoon kaupungin aikuisten sosiaalipalvelujen päällikkö Marja Dahl innovoi ja kannusti aikuisten sosiaalipalveluissa työskenteleviä projektisuunnittelijoita tiivistämään yhteistyötä, tuki yhteisen toiminnan suunnittelemista ja toteuttamista nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisessä.

Hanketyössä ei ollut työn organisoinnin kannalta järkevää perustaa useita samoja palvelutarpeita kehittäviä ryhmiä, vaan oli perusteltua toteuttaa kehittämistoimintaa hankeyhteistyönä, mikä mahdollisti hankkeiden välisen tuen sekä yhteisen toiminnan kehittämisen. Kehittämistyön taustalla oli yhteinen näkemys kehittää palveluja tarvelähtöisesti.

Hankeyhteistyön käynnistämisen ja toteuttamisen vahvuutena oli projektityöntekijöiden alue- ja asiakastyön osaaminen ja sitä kautta palvelujärjestelmän ja sen vahvuuksien ja heikkouksien tuntemus sekä olemassa olevat verkostokumppanit. Lisäksi projektityöntekijöillä oli aikaisempaa kokemusta erilaisten ryhmien ohjaamisesta. Yhteistyössä nuorten ohjaaminen oli monipuolisempaa ja yksilöllisempää ja se mahdollisti nuoren aidon kohtaamisen. Ohjaustilanteet eivät olleet niin haavoittuvia, kun ryhmästä vastasi useampi ohjaaja.

Kuva 1: Hankeyhteistyön prosessi

Kuvassa 1 esitetään hanketyöntekijöiden yhteistyön vahvuuksia ja yhdistäviä tekijöitä, joiden keskiössä on hankkeiden välinen yhteistyö (HVY). Hanketyöntekijöiden aiemmista työtehtävistä rakentunut monipuolinen osaaminen haluttiin hyödyntää Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän toiminnan sisällössä ja sen kehittämisessä. Tämä motivoi hanketyöntekijöitä osallistumaan uusia toiminta- ja työtapoja kehittävään yhteistyöhön.

4 Nuorten Kipinä -kehittämisyhmä

4.1 Taustaa

Idea Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän käynnistämisestä ja tarpeellisuudesta lähti kolmen kehittämissankkeen (Ester, Koppi ja Asunto ensin) yhteistyöstä. Jokaisessa näissä hankkeessa käsiteltiin nuorten syrjäytymisen ehkäisyä sekä Espoon kaupungin palvelurakenteiden pirstaloituneisuutta nuorille suunnatuissa palveluissa. Käynnistämisen taustalla oli kaksi keskeistä tekijää. Kyse on ensinnäkin nuorten tarpeisiin vastaamisesta sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tarvittavien vaihtoehtoisten toimintatapojen esille tuomista. Espoon kaupungin nuorten parissa työskentelevät toimijat kaipasivat uusia toimintamalleja ja välineitä etenkin syrjäytymisvaarassa olevien, koulupudokkaiden, työttömien ja yhteiskunnallisten palvelujen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorien löytämiseksi ja tukemiseksi matalammalla työskentelytavalla siten, että se vastaa nuorella itsellään oleviin voimavaroihin.

Nuorten Kipinä -kehittämisyhmä oli matalaakin matalampaa valmentavaa ryhmätoimintaa ilman opiskelu- tai työpaikkaa jääneille nuorille, jotka eivät vielä ole valmiita kuntouttavan työtoiminnan vaatimiin haasteisiin. Matalan kynnyksen työskentelytavalla haettiin toimintatapaa, jossa nuori huomioidaan yksilöllisesti hänen voimavarojaan kuunnellen. Ryhmään osallistuminen oli nuorille vapaaehtoista eikä esimerkiksi yksittäisten poissaolojen takia jäänyt pois ryhmästä.

Ryhmää perustaessa suunniteltiin tiedote, joka jaettiin aikuissosiaalityöhön, työvoiman palvelukeskukseen, etsivään nuorisotyöhön, seurakunnalle, nuorisohuoltoon sekä kuntouttavaa työtoimintaa järjestäville työpajoille. Ryhmään haettiin 17–29-vuotiaita nuoria, jotka olivat jääneet vaille opiskelu- tai työpaikkaa. Ryhmään saatiin aikuissosiaalityöstä, jälkihuollosta sekä tuetusta asumisesta kaiken kaikkiaan 13 nuorta, joista 10 osallistui aktiivisesti ryhmän toimintaan koko kolmen kuukauden ajan.

4.2 Asiakasprofiili

Nuorten Kipinä -kehittämisyhmään osallistuvat nuoret ovat iältään 18–25 -vuotiaita. Nuorista kahdeksan oli poikia ja kaksi tyttöä. Kahdeksasta pojasta neljä asui S-asuntojen Itäviitta-yhteisössä, yksi asui Sepänkylän tukiasunnossa, kaksi itsenäisesti ja yksi vanhemman kanssa. Tytöistä toinen asui Auroran tukiasunnossa ja toinen itsenäisesti. Nuorista yksi oli aloittanut aikuislukion syksyllä 2012 ja muut olivat vailla opiskelu- ja työpaikkaa. Kaikki nuorista olivat suorittaneet peruskoulun ja osa oli kokeillut ammatillista koulutusta, mutta he olivat keskeyttäneet opinnot. Kymmenestä nuoresta yksi oli maahanmuuttajataustainen. Nuorista yksi kävi juuri ennen ryhmän alkua Myllyhoidon päihdekuntoutuksessa. Ryhmän aikana yksi nuorista oli päihdekuntoutuksessa Terapiatehtaalla ja A-klinikan asiakkuudessa käyden NA-ryhmässä. Kriminaalihuollon asiakkuudessa nuorista oli ryhmän aikana kaksi.

Nuorten taustalta löytyi muun muassa seuraavia asioita:

Osan ryhmään osallistuvan nuoren syrjäytymiskehitys on alkanut jo varhain ja he ovat jääneet syystä tai toisesta palvelujen ja avun ulkopuolelle. Palvelujärjestelmän tarjoama tuki on ollut riittämätöntä tai se ei ole vastannut tarpeeseen.

4.3 Keskeiset tavoitteet

Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän keskeisinä tavoitteina olivat:

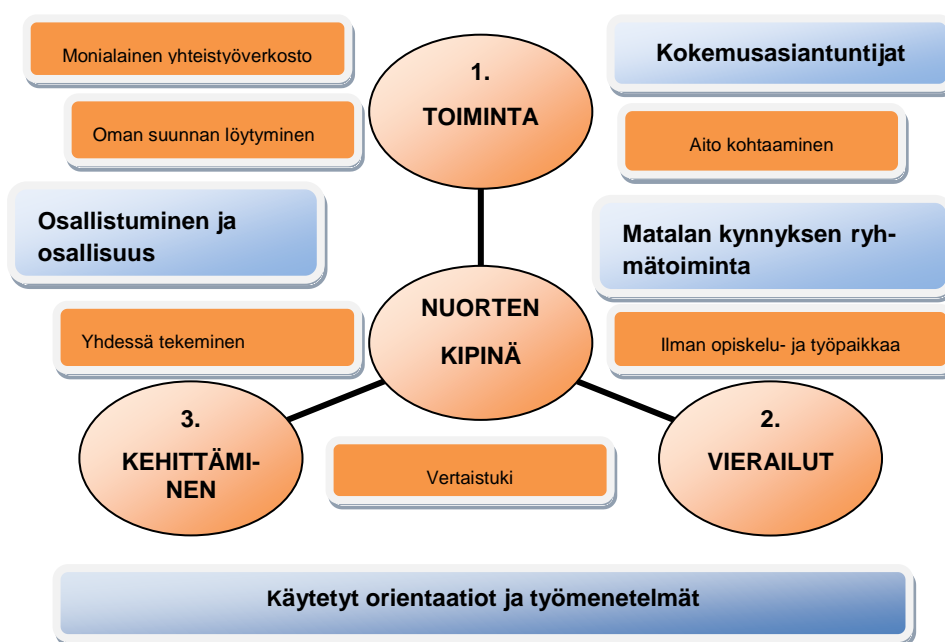
- lisätä osallistumista ja osallisuutta.
- kehittää entistä matalamman kynnyksen valmentavaa ryhmätoimintaa, joka mahdollistaa sellaisten nuorten osallistumisen, joilla ei ole edellytyksiä lain vaatiman kuntouttavan työtoiminnan haasteisiin.

- löytää nuorille jatkopolut yhdessä nuorten kanssa heidän vahvuuksiaan ja voimavaroja huomioiden.
- mahdollistaa nuorten mukanaolo suunnittelemassa, kehittämässä ja arvioimassa omia palvelujaan.
- parantaa nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden ja nuorten välistä yhteistyötä, ymmärrystä ja luottamusta.

4.4 Toiminnan sisältö

Ryhmä kokoontui (7.6. ja 16.8–5.12.2012) yhteensä 24 kertaa. Ryhmä tapasi torstaisin klo 11–15 välisenä aikana. Ryhmän tapaamiset toteutettiin pääsääntöisesti aikuisten sosiaalipalvelujen tiloissa Espoon keskuksessa. Nuoret saivat ryhmän ajaksi Espoon sisäisen matkalipun aikuisten sosiaalipalvelujen myöntämänä, millä mahdollistettiin ryhmässä käyminen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Nuorille tarjottiin jokaisena ryhmäpäivänä pientä syötävää.

Nuorten taustoista johtuen perinteinen luentomainen ja paljon keskittymistä vaativa ohjaaminen ei sovelu tällaisen ryhmän työskentelymalliksi. Nuorten mielipiteet ja näkemykset pyrittiin tuomaan esiin tekemisen ja toiminnan kautta. Ohjaajien vastuulla oli poimia nuorten esiin nostamista näkemyksistä ja ideoista toiminnan kehittämisen kannalta keskeisimmät ja hyödyllisimmät ajatukset ja pyrkiä jatkotyöstämään niitä yhdessä nuorten kanssa.

Kuva 2: Nuorten Kipinä -kehittämisryhmän sisältö

4.4.1 Toiminta

Toiminnallisina ryhmäkertoina tutustuimme Espoon kaupungin tarjoamiin virkistys- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin retkeilemällä Pirttimäen ulkoilualueella sekä hyödyntämällä liikuntatoimen ja Esport Centerin tarjoamia palveluja. Toiminnallisiin päiviin kuului myös ruoanlaittoa, ohjeistusta viranomaisasioinnissa (toimeentulo, asuminen, kuntoutus, opiskelu ja työllisyys) sekä dialogityöpajapäivän videomateriaalin kuvausta.

Nuorten aktiivisuutta ja osallisuutta tuettiin hyödyntämällä Suomen Mielenterveysseuran Keinot käyttöön arjen areenoilla -käsikirjan tavoitekarttatehtävää. Tällä tavoin nuoret saatiin tekemisen kautta miettimään ja keskittymään konkreettisemmin omiin tavoitteisiinsa. Nuoret ilmaisivat kuvien avulla tunteita ja tuntemuksia. Mietimme yhdessä, kuinka esiin nouseviin tavoitteisiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin päästäisiin.

Nuorten mielestä toiminnalliset kerrat olivat monipuolisia ja hyvin suunniteltuja. Parasta näissä kerroissa oli nuorten kertomana yhdessä tekeminen sekä uusien ”juttujen” kokeileminen. Nuoret pitivät erityisesti siitä, että toiminnallisilla kerroilla olimme muualla kuin perinteisissä toimistotiloissa. Lisäksi nuoret kommentoivat, että tekemisen kautta jännitys väheni ja vertaistuki opetti ja rohkaisi osallistumaan.

Ohjaajien näkökulmasta toiminnalliset kerrat olivat selkeästi niitä kertoja, jolloin nuoret olivat koko ryhmäjän energisempiä, osallistuvampia, sosiaalisempia ja oma-aloitteisempia. Kevyt fyysinen rasitus auttoi nuoria keskittymään paremmin tekemiseen. Toiminnallisen tekemisen kautta myös nuorten ryhmäytyminen ja toistensa tunteminen vahvistui.

4.4.2 Vierailut

Ryhmän aikana nuoret tutustuivat muun muassa opiskelu- ja työelämäpalveluihin. Vahvana yhteistyökumppanina toimi Omnian Etsivä Nuorisotyö ja työpajatoiminta sekä Espoon Työvoiman Palvelukeskus. Omnia esitteli nuorille matalan kynnyksen työpajoja, niiden toimintaperiaatteita sekä nuorten mahdollisuuksia hakeutua pajoille. Etsivä Nuorisotyö ammattina herätti nuorissa kiinnostusta ja he pohtivat myös resurssien riittävyyttä espoolaisten syrjäytyneiden nuorten löytämiseksi. Etsivän Nuorisotyön arvostusta ja tärkeyttä tulisi nuorten mielestä yhteiskunnassa korostaa.

Kansanedustaja Piia Kauman kutsumana nuoret vierailivat eduskunnassa, jossa he pääsivät kuuntelemaan eduskunnan täysistuntoa sekä keskustelemaan kansanedustajan työstä, siihen liittyvästä vallasta ja äänestämisen tärkeydestä. Lisäksi nuoret kertoivat Kaumalle Kipinä-kehittämisryhmästä ja sen vaikutuksesta.

tuksesta opiskelu- ja työelämään kiinnittymisessä. Kauma nosti esiin yhteiskunnallisesti paljon keskustelua herättäneen nuorten syrjäytymisen sekä sen ehkäisemisen ja pyysi esimerkkejä nuorten omista mahdollisuuksista ehkäistä syrjäytymistä. Nuorten mielestä syrjäytymistä ehkäistään lisäämällä opiskelu- ja työpaikkoja, luomalla vaihtoehtoisia matalan kynnyksen toimintoja, sosiaalisia suhteita vahvistamalla sekä rohkaisemalla kotiin syrjäytyneitä osallistumaan toimintoihin. Nuoret toivat esiin myös sen, ettei nuorta tulisi leimata jonkun aikaisemman tapahtuman, tekemisen tai diagnoosin vuoksi. Nuori tulisi kohdata sellaisena kuin hän sillä hetkellä on.

Nuorten mukana olo palvelujen kehittämisessä herätti paljon kiinnostusta ja näitä nuoria kävi haastattelemassa Länsiväylän toimittaja Seppo Korkman sekä Pelastakaa Lapset ry:n toimittaja Tiina Kirkas. Länsiväylä julkaisi haastattelusta 12.9.2012 artikkelin ja Pelastakaa Lapset ry:n osalta artikkeli julkaistaan vuoden 2013 alussa. Lisäksi Espoon kaupungin eettinen toimikunta kutsui ryhmän nuoret heidän kokoukseensa, jossa he halusivat kuulla nuorten kertomana mahdollisia syitä syrjäytymiseen ja sen ehkäisemiseen. Nuoret kertoivat kokouksessa, että niille nuorille, jotka keskeyttävät opinnot, tulisi olla tarjolla enemmän tukea ja seurantaa. Useamman nuoren kohdalla oli ainoastaan pyydetty täyttämään opintojen keskeyttämislomake, eikä syitä keskeyttämiselle tai nuoren jatkosuunnitelmia kysytty.

Näiden haastattelujen lisäksi pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen (SOCCA) tutkijat Aino Kääriäinen ja Kati Palsanen haastattelivat kehittämisryhmän nuoria osana tutkimustaan Osallisuuden rajat yhteisessä työskentelyssä. Tämä tutkimus on osa SOCCA:ssa meneillään olevan Yhteistutkiminen sosiaalityön menetelmäksi -hanketta. Tähän tutkimukseen haastateltiin myös Etelä-Helsingin aikuisten sosiaalipalvelujen kehittämisryhmään osallistuneita nuoria. Ryhmien ohjaajat osallistuivat Kääriäisen ja Palsasen yhteishaastatteluun SOCCA:ssa joulukuussa 2012.

4.5 Käytetyt sosiaalityön orientaatiot ja työmenetelmät

Aikuissosiaalityön työorientaatiot koostuvat erilaisista sosiaalityön menetelmistä, kuten esimerkiksi yksilö- ja ryhmätyömuodoista, psykososiaalisista menetelmistä, palveluohjauksesta sekä yhteisöllisistä ja valtaistavista menetelmistä. Orientaatiot sisältävät sekä ennaltaehkäisevän että havaittuja ongelmia korjaavan näkökulman. Ne muodostavat sosiaalityön osaamisperustan ja tarkoittavat erityisosaamisen kehittämistä riittävän laaja-alaisin kokonaisuuksin. Näitä voidaan tarkastella yksilökohtaisena asiakastyönä, kuntouttavana sosiaalityönä, yhteisötyönä sekä rakenteellisena sosiaalityönä. (Karjalainen & Sarvimäki 2005)

Kuntouttava sosiaalityö on ihmisten elämänhallinnan kokonaisvaltaista tukemista. Kuntouttavassa sosiaalityössä huomioidaan työttömyyden seuraukset, huono-osaisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen ja etsitään yksilöllisiä ratkaisuja asiakkaalle.

Kuntouttava sosiaalityö on tärkeää ymmärtää tiettyä työmenetelmää laajemmaksi aikuissosiaalityön orientaatioksi, jossa hyödynnetään osallistamista, moniammatillisuutta ja verkostoitumista. Työskentelyssä korostuu tehostettu sosiaalinen tukeminen. Kuntouttavan sosiaalityön työorientaatiolla voidaan vastata erityisesti aikuis- ja nuorisososiaalityön kehittämishaasteisiin.

Toimeentulotukityö sisältää erilaisia työtehtäviä, kuten keskustelua asiakkaan taloustilanteesta, tuloista, menoista ja velkatilanteesta, toimeentulotukihakemusten käsittelyä ja toimeentulotukipäätösten tekemistä. Laaja-alaisen toimeentulotukityön tulisi olla erityisesti ratkaisujen etsimistä asiakkaan taloustilanteen parantamiseksi, jolloin se liittyy asiakkaan kokonaistilanteeseen ja asiakkaan elämänhallinnan tukemiseen.

Toimeentulotuki on lakisääteinen tehtävä. Lain mukaan toimeentulotukiasia on käsiteltävä kunnassa siten, että asiakkaan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon ei vaarannu.

Palveluohjauksessa pyritään löytämään asiakkaan voimavarat ja ohjaamaan hänet niitä tukevien palvelujen äärelle. Palveluohjaukseen kuuluu muun muassa asiakkaan tilanteen kokonaisvaltainen peruskartoitus sekä konkreettisten tukitoimien ja palvelujen yhdistäminen. Tukitoimina voidaan käyttää esimerkiksi kuntoutus- ja työkyvyn selvitystä, terveystarkastuksia tai tuettua työllistämistä. Palveluohjaus on tärkeää erilaisissa muutos- ja siirtymävaiheissa, kuten pyrittäessä tukemaan vanhuksen kotona asumista. Palveluohjaus on todettu hyödylliseksi erityisesti silloin, kun asiakkailla on pitkäaikainen ja monimuotoinen palvelutarve.

Työllistymisen tukeminen osana asiakaskohtaista sosiaalityötä tarkoittaa, että asiakkaita tuetaan ja neuvotaan työllistymiseen johtavalla polulla sekä ohjataan tarvittaessa toimintakykyä ja työllistymistä tukeviin ja edistäviin palveluihin. Keskeisenä työvälineenä on yhdessä asiakkaan ja työhallinnon työntekijän kanssa tehtävä aktivointisuunnitelma sekä mahdollisuus ohjata asiakas esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan. Kuntouttavassa työtoiminnassa tavoitteena on pitkään työttömänä olleiden sekä nuorten elämänhallinnan, toimintakyvyn ja työllistymismahdollisuuksien parantaminen.

Työllistymisen tukemiseen liittyy myös aktivoinnin käsite. Aktivoinnilla voidaan viitata sekä ihmisen voimavaroja esiin nostaviin ja tukeviin että sanktioiviin toimiin, kuten etuuskien alentamiseen aktivointitavoitteiden saavuttamiseksi. Aktivointi voi tarkoittaa myös laajemmin asiakkaan voimavarojen ja vah-

vuuksien löytämistä sekä asiakkaan kannustamista ja tukemista niiden hyödyntämisessä yhteisössä ja yhteiskunnassa laajemmin.

Valtaistava sosiaalityö työskentelee ihmisten kriittisen tietoisuuden kasvattamiseksi. Ihmisiä autetaan näkemään sortoa ja epätasa-arvoa aiheuttavia tekijöitä. Yhteisö- ja yhteiskuntatasolla valtaistavassa sosiaalityössä käytetään välineitä epäoikeudenmukaisuuksien poistamiseen. Valtaistamisen on usein koettu olevan hankalaa suomalaisessa sosiaalityössä, joka on osa julkista palvelujärjestelmää. Valtaistamista on kuitenkin sovellettu sosiaalityön erilaisissa projekteissa.

Yhteisösosiaalityöllä edistetään kansalaisten hyvinvointia yhteisöissä. Yhteisösosiaalityön keskeisiä toimintaperiaatteita ovat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, kansalaisten oma-aloitteisuuden tukeminen sekä sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. Yhteisösosiaalityössä lähdetään siitä, että perinteiset yhteisöt kytkeytyvät uudentyyppisiin yhteisöllisiin muotoihin. Yhteisöt ovat monimuotoisia ja osallisuutta tuetaan ihmisen arjen verkostoissa. Sosiaalityön tavoitettiin pyritään rakentamalla, tukemalla ja kehittämällä näitä yhteisöjä.

Rakenteellista sosiaalityötä tehdään yhteistyössä asiakkaiden ja asukkaiden kanssa. Rakenteellisen sosiaalityön tavoitteena on olla luottamuksen arvoinen yhteiskuntapoliittinen toimija, siksi tärkeää onkin ylittää yksilötyön ja syrjäytymistä ehkäisevien paikallisten hankkeiden näkökulma. Rakenteellisessa sosiaalityössä huomioidaan sosiaalityön uusia alueita ja tuodaan keskusteluun ajankohtaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, www-sivut).

Tärkeämpää kuin se, mitä menetelmää käytetään, on se, mihin tuloksiin menetelmää hyödyntämällä päästään. Työmenetelmät ovat vain työkaluja, joiden käyttäjällä tulee olla ammatillista tietoa ja taitoa. Näihin taitoihin kuuluu muun muassa kyky olla asiakkaan kanssa vuorovaikutustilanteessa. Kaikkia työmenetelmiä voi soveltaa ja kehittää omiin käyttötarkoituksiin sopiviksi, esimerkiksi käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Menetelmien juurtuminen osaksi työkäytäntöjä tapahtuu vain niitä käyttämällä.

Sosiaalityön työmenetelmiä on mahdollista määritellä monin eri tavoin. Määritelmät suhtautuvat eri tavoin muun muassa työmenetelmän siirrettävyyteen. Mikko Mäntysaaren (1999) mukaan työmenetelmä on toistettavissa oleva vakiintunut työtapa, joka on siirrettävissä toisille työntekijöille joko työyhteisön sisällä tai työyhteisön välillä. Työmenetelmä on myös kontekstisidonnainen. Mirja Satkan (2002) mukaan työmenetelmällä on siirto-ominaisuuksia, mutta se ei ole mekaanisesti siirrettävissä kontekstista toiseen, vaan sen käyttö edellyttää ammatillista osaamista, sekä tilanteiden erityispiirteiden huomioimista.

Sosiaalityön työmenetelmät – asiantuntijaseminaarissa (2004) esitellyn määritelmän mukaan työmenetelmä on kontekstisidonnainen, mutta sillä on myös siirto-ominaisuuksia. Työmenetelmä kattaa laajasti sosiaalityön tavoitteellisen työprosessin. Työmenetelmä on joustava ja henkilökohtaisesti sovellettava. On myös mahdollista, että työyhteisössä käytetään yhteisesti sovittuja työmenetelmiä. Työmenetelmään sisältyy se, kenen kanssa työskennellään sekä keinot ja työvälineet, joita hyödynnetään. Yhden työprosessin aikana voidaan hyödyntää monenlaisia keinoja ja työvälineitä. (SOSWEB – Sosiaalityön työmenetelmät 2005.)

Konstikas sosiaalityö -tutkimuksen kyselyyn vastanneista 716 henkilöstä 560 kuvasi työssään käyttämiä työmenetelmiä lähes 400 eri tavalla. Varsinaisia määritelmiä täyttäviä työmenetelmiä oli löydettävissä vastauksista niukasti. Vastauksia yhdistävänä tekijänä näyttäisi olevan se, että sosiaalityön ammattilaisen toiminnan työmenetelmäymmärrys on pirstaloitunut eikä yleisesti jaettuja työmenetelmiä juurikaan tunnisteta. Tutkimuksesta nousi esille seuraavat kolme menetelmää: asiakastyöskentelyn yksilökohtaisuus, ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys sekä verkostojen kanssa työskentely. Tutkimuksessa todetaan, että tuloksellisen työn kannalta jäsentyneesti nimettyjä työmenetelmiä olennaisempaa on auttamistyön edellyttämien perustaitojen ja eri työskentelyvaiheiden hyvä hallitseminen. (Karvinen-Niinikoski ym., 2003).

Dokumentointi - erilaisten asiakirjojen kirjoittaminen - kuuluu olennaisena osana sosiaalityön jokapäiväiseen työhön. Dokumentointi saatetaan helposti mieltää varsinaisesta työstä irralliseksi, aikaa vieväksi välttämättömyydeksi. Kuitenkin muistiinpanot ja muut asiakirjat ovat työn sujumisen kannalta välttämättömän apuväline. Dokumentoitu työ tekee mahdolliseksi toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan. Dokumentoinnilla varmistetaan eri osapuolten oikeusturva ja ajan tasalla olevat asiakirjat havainnollistavat asiakastyötä prosessina niin asiakkaille, kollegoille kuin päätöksentekijöillekin.

Tilannearviointi sisältää tiedon keräämisen ja sen muotoilun yhtenäiseksi kuvaksi asiakkaasta ja hänen olosuhteistaan. Tilannearviot sisältävät päätelmämme asiakkaiden ongelmien luonteesta ja syistä, ja siten ne ovat perustana koko sosiaalityölle asiakkaan kanssa - tavoitteille, joita asetamme, toimenpiteille, joita toteutamme ja muutoksia, joita evaluoimme. (Hepworth ym., 2002, s. 187)

Suunnitelmassa sovitaan työskentelyn tavoitteista, tavoitteiden toteutumiseen tähtäävästä toiminnasta ja toiminnan arvioinnista. Suunnitelma on väline, joka kulkee tavalla tai toisella läpi sosiaalityön prosessin. Erilaisten suunnitelmien laatimiseen velvoittavat myös sosiaalityötä säätelevät lait. Asiakkaan motivoitumisen kannalta on olennaista, että asiakas osallistuu suunnitelman laadintaan, jotta hän tulee kuuluksi. Asiakkaan tulee saada itselleen kopio suunnitelmasta. Suunnitelman laatimisen tulisi käynnistää prosessi, johon kuuluu suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden eteen työskenteleminen sekä itse suunnitelman että tavoitteiden toteutumisen toistuva arvioiminen.

Sopimukset liittyvät kaikkeen sosiaalityöhön, joka perustuu suunnitelmallisuudelle ja tavoitteiden asettamiselle: sopimuksellaan asiakas ja sosiaalityön ammattilainen sitoutuvat toimimaan määrittelemällään tavalla. Sopimus auttaa selkiyttämään asiakkaan ja ammattilaisen rooleja, tuleehan näin käsitellyksi se, mitä kummaltakin odotetaan. Sopimus voi olla suullinen tai kirjallinen. Asiakas ja ammattilainen voivat halutessaan allekirjoittaa kirjallisen sopimuksen. Sopimus on tärkeä toiminnan selkeyttäjä, varsinkin työskenneltäessä moniammatillisesti. Sopimuksen tekeminen voidaan nähdä myös keinona vähentää auttamiseen liittyvää epämääräisyyttä. On tärkeää ilmaista selkeästi, mitä asiakas voi työskentelyltä ja ammattilaiselta odottaa. (Rostila 2011).

Dialogi on kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua. Dialogi-termi muodostuu sanoista ”dia” ja ”logos”, jotka tarkoittavat yhdessä väliin kerättyä tai puhetta kahden ihmisen kesken tai lävitse. Jenni-Mari Räsäsen (2006) mukaan dialogin käsitteellä tarkoitetaan arkikielessä kaksinpuhelua, vuoropuhelua, keskustelua tai keskustelun muotoista kirjallista tuotetta. Dialogi ei synny itsestään, vaan sille on usein luotava suotuisat olosuhteet. Dialogissa synnytetään tila, jossa tilannetta tutkitaan yhdessä. Dialogissa hyväksytään, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä eikä kenenkään näkemys voi olla kokonainen totuus.

Toimimalla ihminen voi saada uusia kokemuksia, ja niiden pohjalta uusia tunteita ja ajattelua, mikä puolestaan voi johtaa uudenlaiseen toimintaan. Toiminnallisia vuorovaikutusmenetelmiä voidaan käyttää erilaisiin käyttötarkoituksiin ja -tilanteisiin. Niitä voidaan käyttää lämmittelytarkoitukseen, liikkeelle lähtemisen helpottamiseen tai niiden avulla voidaan tarkastella jotain tiettyä aihealuetta, ongelmaa tai tavoitetta. Toiminnallisten menetelmien avulla myös rohkaistaan aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen. (Hämäläinen, 2007 ja Riihelä-Palmu, 2008).

Toiminnallisiin menetelmiin kuuluvat luovat terapiat, kuten kuvataide, musiikki, liike, tanssi, elokuva, luova kirjoittaminen, kirjallisuus ja tarinallisuus. Yhteys omiin uskomuksiin, tunteisiin ja omaan itseen löytyy parhaiten tekemällä. Toiminnallisilla menetelmillä ja työtavoilla voidaan rakentaa ja vahvistaa ryhmän yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta sekä luoda hyvää työskentelyilmapiiriä. Kun ryhmässä on luottamuksellinen ja rento ilmapiiri, voidaan ryhmässä käsitellä myös vaikeita asioita. Me-henki parantaa oppimistuloksia, työntekoa, osallisuusaktiivisuutta ja ryhmässä viihtymistä. (Heiskanen ja Hiisijärvi).

4.6 Projektityöntekijöiden roolit ja vastuut

Nuorten Kipinä – kehittämissyhmässä meidän ohjaajien tehtävänä oli kerätä nuorilta asiantuntijatieta hankkeiden kehittämiskohteita varten sekä tukea nuoria arjen kiemuroissa (työ, opiskelu, asuminen ja

talous). Ryhmän aikana koimme tärkeänä lisäksi nuorten motivoimisen kehittämistyöhön ja itse ryhmätoimintaan sekä nopeasti vaihtuvien ja joskus yllättävien tilanteiden hallinnan.

Nuorten muistuttaminen ryhmäkerroista oli osa tapaamiskertojen suunnittelua ja toteutusta. Yhteydenpito ryhmäkertojen välillä vahvisti luottamusta ja avoimuutta nuorten ja meidän kesken sekä lisäsi nuorten motivaatiota osallistua toimintaan. Halusimme antaa nuorille tunteen, että he voivat olla meihin yhteydessä myös ryhmäkertojen välillä. Tällä tavoin ohjauksen ja neuvonnan tuki ei ollut sidottua vain tiettyyn päivään ja kellonaikaan. Näin pysyimme nuorten vaihtuvien tilanteiden suhteen ajan tasalla ja tiesimme varautua tarvittaessa yksilötapaamiseen nuoren kanssa.

Vastuullamme ohjaajina oli huolehtia sovituista aikatauluista, vierailuista, ohjelman sisällöistä, keskinäisestä työnjaoista sekä yhteistyöstä muun verkoston kanssa. Tärkeää oli myös huolehtia, että jokaisen nuoren mielipiteet ja ajatukset tulivat kuulluksi tasapuolisesti ja tarvittaessa yksilöllisesti. Lisäksi huolehdimme siitä, että jokaisella nuorella oli turvallinen ja hyvä olla ryhmässä. Yksi keskeisimmistä tavoitteistamme ryhmätoiminnalle oli varmentaa jatkopolut nuorille ryhmän jälkeen, ja tämän tavoitteen eteen työskentelimme koko ryhmätoiminnan ajan.

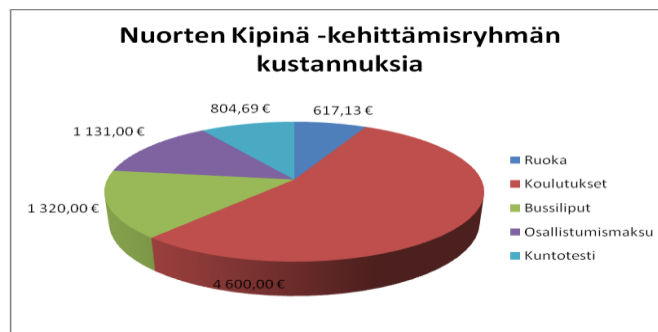
Ohjaajat tekivät tiivistä yhteistyötä jokaisen nuoren oman viranomaisverkoston kanssa, johon kuuluivat muun muassa aluesosiaalityöntekijä, asumisohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä ja työvoimavoimaneuvoja. Verkostoyhteistyöllä varmistettiin nuorelle katkeamattoman palveluohjauspolun jatkuvuus myös ryhmän jälkeen. Koettiin tärkeäksi, että viranomaisverkosto saa tietoa nuoren vahvuuksista ja tulevaisuuden suunnitelmista koko ryhmän ajan. Verkostoyhteistyö ei ole pelkästään moniammatillisen työn muoto, vaan lähtee aina nuoresta itsestään ja hänen tarpeistaan.

4.7 Budjetti

Opetusministeriön laskelmien mukaan jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa elinaikanaan. Katja Louhio selvitti Jaana Männikön Etsivän työn ja työotteen pika-analyysistä vuonna 2010 valtionavustusta saaneiden etsivän työn hankkeiden kulujen suhdetta työhön tai koulutukseen aktivoitua nuorta kohden. Laskelman mukaan nuoren aktivoimisen hinnaksi tuli tuolloin hieman alle tuhat euroa. Syrjäytymisen ehkäisyn hyödyt ovat sitä suuremmat mitä varhaisemmassa vaiheessa syrjäytymiskehitykseen puututaan.

Edellä esitelyihin lukuihin verrattuna Nuorten Kipinä -kehittämissyhmässä käytetyistä euroista on nähtävissä, kuinka pienellä budjetilla ja arjen keinoilla voidaan vaikuttaa jo kymmenen syrjäytyneen tai syrjäytymisvaarassa olevan nuorten integroimiseen takaisin opiskelu- ja työelämään.

Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän kokonaisbudjetiksi muodostui 8472,82 €, joista suurimmat kustannukset aiheutuivat eAsiointikoulutuksen järjestämisestä nuorille (2984 €), nuorten parissa työskenteleville toimijoille järjestetystä dialogityöpajapäivästä (1616 €) sekä koko kehittämissyhmän kolmen kuukauden ruokakustannuksista (617,13 €). Nämä kustannukset maksettiin ESTER, Nuoret Pudokkaat osakonnaisuudelle valtiolta saaduilla hankerahoilla. Nuorten tarvitsemat Espoon sisäisen julkisen liikenteen matkaliput ryhmässä käyntien tukemiseksi (1320 €), osallistumisasiantuntijamaksu (9€/kerta, 1131€) sekä heille järjestetyn fyysisen kunnon ja ruokavalion terveyst- ja liikuntapäivän kustannukset (804,69€) maksettiin aikuisten sosiaalipalveluista. Kun kokonaisbudjetti jaetaan kymmenen nuoren kesken, saadaan kuluiksi 847,30 €/nuori.

Kuva 4: Nuorten Kipinä -kehittämissyhmän budjetti

5 Nuoret mukana asiantuntijoina kehittämässä palveluita

Nuorten Kipinä -kehittämissyhmä oli pilottina mukana kehittämässä Espoon kaupungin hyvinvointipalvelujen verkkoneuvontapalvelun ja etsivän nuorisotyön toimintakeskuksen sisältöjä nuorten näkökulmasta. Lisäksi nuoret kehittivät Kehityspiikki Oy:n järjestämää eAsiointikoulutusta. Nuorten osallistumisella haluttiin varmistaa heidän asiantuntijuutensa esiin tuleminen ja sen hyödyntäminen palveluiden kehittämissyöissä sekä terveyden- ja hyvinvoinnin erojen kaventamisessa.

5.1 eAsiointikoulutus

Kehityspiikki Oy on tuottanut erilaista ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta työhallinnolle ja muille organisaatioille vuodesta 1998. Koulutuksiin kuuluu olennaisena osana tietotekniikkakoulutus. Koulutus on rakentunut ja rakentuu edelleen tietotekniikan perustaitojen hallintaan. Viime vuosina myös erilaiset sähköiset asiointipalvelut ja niiden opettaminen ovat olleet kasvavassa roolissa. Kehityspiikki on ATK-ajokorttikoulutuksen sertifioitu testikeskus (ECDL Finland) ja yrityksellä on tutkinnon kirjoitusoikeus.

Koulutuksiin on alusta saakka kuulunut vankka kehitysnäkökulma. Aiheina tietotekniikka ja verkkopalvelut ovat nopeasti kehittyvä alue, joka vaatii ajan hermolla pysymistä. Teknisen osaamisen lisäksi koulutuksissa huomioidaan vahvasti ihmisten kokemus ja mielipiteet. Myös nämä ohjailevat koulutusten sisältöjä ja painopisteitä. Tietotekniikkakoulutukset räätälöidään aina asiakkaan tarpeita ja toiveita vastaaviksi. (Kehityspiikki Oy, www-sivut).

eAsiointikoulutus oli nuorille suunnattu sähköisen asioinnin koulutus, jossa pääpaino oli verkossa olevat yhteiskunnan tuottamat eAsiointipalvelut sekä niiden hyödyntäminen. Koulutuksen keskeisinä sisältöinä olivat tietokoneen ja – tekniikan peruskäyttö, hyötyohjelmien ja Office-ohjelmistojen käyttö, sähköiset asiointipalvelut (pankki- ja veropalvelut, Kelan, terveydenhuollon ja työvoimatoimiston palvelut sekä Suomi.fi – palvelu) ja tunnistautuminen sähköisessä asiointissa sekä tietoturva. Koulutuksen tavoitteina oli parantaa osallistujien valmiuksia hyödyntää erilaisia viranomaisten sähköisiä asiointipalveluita.

Espoon eAsiointikoulutuksessa korostettiin nimenomaan koulutuksen sisällön kehittämistä. Näin haluttiin antaa nuorille mahdollisuus vaikuttaa ja arvioida heille suunnattua koulutusta, verkkopalveluita ja niiden sisältöjä. Koulutuksessa käytiin läpi Espoossa jo toiminnassa olevia sähköisiä asiointipalveluja ja keskusteltiin siitä, miten espoolaiset nuoret kokivat heille tarkoitettut palvelut ja miten he niitä kehittäisivät.

Koulutus järjestettiin aikuisten sosiaalipalvelujen tiloissa viitenä iltapäivänä ajalla 26.9–2.10.2012. Päivien kesto oli 3-4 tuntia. Jokaisella nuorella oli käytössään Kehityspiikki Oy:n kannettava tietokone. Koulutuksen vetäjä opasti käsiteltäviä teemoja projektorin kautta, jolloin nuoret pystyivät paremmin mallioppimalla hahmottamaan ja käyttämään erilaisia verkkosivuja.

Koulutuksen päätteeksi osallistuneet nuoret saivat kansainvälisen ECDL-tutkintotodistuksen sekä osallistumistodistuksen.

eAsiointikoulutuksen järjestäjän antama palaute:

Nuorten ryhmä osallistui eAsiointikoulutukseen aktiivisesti ja he olivat keskittyneitä ja kiinnostuneita käsiteltävistä aiheista. Nuorten keskittyminen käsiteltävään teemaan säilyi, vaikka aihe ei aina ollutkaan kaikkein innostavin. Ryhmä oli koko koulutuksen ajan avoin ja välitön, jopa uudelle kouluttajalle. Selkeästi ryhmän kanssa aikaisemmin tehty työ näkyi juuri tässä. Ryhmän ohjaajat olivat saaneet luotua vahvan luottamussuhteen nuorten kanssa ja se näkyi mm. nuorten rohkeudesta tuoda erilaisia ajatuksiaan

sekä mielipiteitä esiin ryhmässä. Huomioitavaa oli myös nuorten toistensa kunnioittaminen ja auttaminen eri tehtävissä kurssin aikana.

Kouluttajana oli ilo huomata kuinka avoimesti nuoret kävivät keskustelua arjen asioista keskenään, kouluttajan sekä ryhmän työntekijöiden kanssa. Nuorille oli osattu luoda selkeästi turvallinen työskentelyilmapiiri.

Nuorten ryhmällä oli myös vahva arvioijan ja kehittäjän rooli, alusta saakka nuorille kerrottiin, että heidän oma palautteensa ja heidän kehittämisideansa ovat tärkeitä koulutuksen ja sähköisten palvelujen kehittämisessä. Nuoret ottivat tämän roolin erittäin hyvin. Nuorilla oli eri palveluista rakentavia ja realistisia kehittämisideoita. Nuoret toivat esille ylpeyden siitä, kuinka he pääsivät vaikuttamaan koulutuksen sisältöön.

Koulutuksen sisältöön nuoret antoivat myös loistavaa palautetta, erittelivät kokemuksiaan ja toiveitaan hyvin. Ryhmä muun muassa toivoi lisää aikaa työnhaun asiakirjojen laadintaan. Koulutuksen kokonaisuus sai nuorilta hyvää palautetta ja he uskoivat sen olevan pienillä muutoksilla sellainen, että se kiinnostaisi yleisesti koulutettavia nuoria. (Valtteri Salmi, Kehityspiikki Oy).

Nuorten antamaa palautetta koulutuksesta:

”Sillai hyvä, kun on rento meininki”

”Hyvä kun saa itse tehdä saman kuin opettaja”

”Pysyi hyvin mukana, tahti oli sopiva”

”Tuntuu hyvältä paketilta niille nuorille, jotka ei vielä osaa käyttää hirveen hyvin tietokonetta”

”Yhdessä oli mukava opetella. Kiva ku nuoret autto toinen toisiaan”

”On varmasti tarvetta tämäntyyppiselle koulutukselle”

”Opin tekemään ite hakemuksia”

5.2 Etsivän nuorisotyön toimintakeskus (Espoon Vamos)

ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuudessa koottu toimijoiden kehittämisryhmä lähti keväällä 2012 pohtimaan, kuinka nuorten palveluiden pirstaleisuutta voitaisiin muuttaa. Nuoret asioivat vuorollaan tai päällekkäisesti muun muassa aikuissosiaalityössä, työvoiman palvelukeskuksessa, opiskeluterveyden-

huollossa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa, Nuorisoasemalla, nuorisopoliklinikka Nupolissa, opiskelijahuollossa, työ- ja elinkeinotoimistossa ja vuoden 2011 alusta alkaen etsivässä nuorisotyössä. Palvelut eivät usein kommunikoi keskenään ja niissä käytetään erilaisia asiakastietojärjestelmiä. Asiakasprofiilit ja -prosessit ovat erillisiä. Palvelujärjestelmä on monimutkainen ja vaikeaselkoinen niin nuorille itselleen kuin myös asiakastyötä tekeville ammattilaisille.

Toimijoiden kehittämisryhmä, joka koostui työntekijöistä jälkihuollosta, aikuissosiaalityöstä, kuntouttavasta työtoiminnasta, nuorisoasuntoliitosta, etsivästä nuorisotyöstä, nuorisopoliklinikalta, talous- ja velkaneuvonnasta, kouluterveydenhuollosta, työvoimapalveluista sekä mielenterveys- ja päihdetyöstä, tutustui Helsingissä toimivaan Vamos-toimintakeskukseen. Vamos on 16–29-vuotiaille helsinkiläisille nuorille suunnattu palvelukokonaisuus. Toiminnan tarkoituksena on vahvistaa nuoren omia voimavaroja ja vahvuuksia sekä tukea nuorta kiinnittymään yksilöllisesti arvioituun ja suunniteltuun jatkopolkuun. Pää tavoitteena on löytää nuorelle tie koulutukseen tai työelämään. Nuorille tarjotaan suunnitelmallista pienin askelin etenevää palvelu- ja uraohjausta sekä alkuvaiheen valmennusta. Nuoren työ- ja toimintakykyä tukeva palvelukokonaisuus tarjoaa joustavan ja katkeamattoman palvelun nuorelle. Nuorille vapaaehtoinen ja nuorten tarpeisiin kehitetty toimintamalli on koottu saman katon alle matalan kynnyksen palvelukokonaisuutena.

Toimijoista koottu kehittämisryhmä oli hankkeen alkaessa vahvasti sitä mieltä, että myös Espoon kaupunki tarvitsee samankaltaista palvelukokonaisuutta, jossa nuorten palvelut toimitivat saman katon alla. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja uusien työmuotojen selvittäminen olivat keskeinen osa Nuorten syrjäytymisen ehkäisy -hanketta (Kaste ESTER). Myös Espoon kaupungin Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä näki nuorten syrjäytymiskehitykseen puuttumisen tärkeänä.

ESTER nuoret pudokkaat -osakokonaisuudessa kartoitettiin yhdessä aikuisten sosiaalipalvelujen kanssa nuorten mielipiteitä haastattelukyselyllä, joka toteutettiin jalkautumalla Espoon kaupungin isoimpien kauppakeskusten kirjastoihin ja haastatteleamalla niissä 16–29 -vuotiaita nuoria. Lisäksi etsivän nuorisotyön, aikuissosiaalityön, kuntouttavan työtoiminnan työntekijät haastattelivat heidän asiakkuudessa olleita nuoria. Haastattelut tehtiin kesäkuussa 2012. Kyselyyn vastasi 64 nuorta ja vastausten tulosten perusteella nuoret kokivat pääsääntöisesti heille suunnattujen palvelujen olevan vaikeasti löydettävissä sekä sijoitettuna liian hajanaisesti ympäri Espoota. Vastauksissa toivottiin Espooseen nuorille yhtenäistä paikkaa, josta saisi apua opiskelu- ja työelämään hakemiseen sekä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista. Nuoret toivoivat paikkaa, jonne voisi mennä ilman ajanvarausta ja silti siellä olisi asiantunteva, helposti lähestyttävä henkilökunta.

ESTER nuoret pudokkaat – osakokonaisuuden projektisuunnittelija Minna Latonen sekä sosiaali- ja terveystoimen erityissuunnittelija Katja Louhio laativat Espoon Terveyden ja hyvinvoinnin (HTE) – johto-

ryhmän sekä Kaste ESTER – hankkeen toimeksiannosta kesän 2012 aikana selvityksen etsivän nuorisotyön toteuttamisesta ja tarpeesta. Selvitys toimitettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmän (HTE) sekä ESTER -hankkeen projekti- ja ohjausryhmän käsiteltäväksi.

Selvityksen pohjalta päätettiin järjestää sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä sivistystoimen lautakuntien yhteinen iltakoulu nuorten syrjäytymiseen liittyen. Iltakoulu pidettiin 13.9.2012. Selvitys toimitettiin iltakouluun liitemateriaaliksi. Kyseisessä raportissa on kuvattu Espoon etsivän työn nykyinen toteutus, kohderyhmä, tavoitteet ja resurssit sekä laadittu ehdotus Espoon etsivän työn järjestämisestä (Espoon Vamos). Selvityksen jälkeen Espoossa nimitettiin nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, etsivästä nuorisotyöstä vastaava viranomaislainen sekä lähdettiin neuvottelemaan ehdotetun mallin mukaisen toiminnan toteuttamista Espoossa. Selvitystyön jälkeen ESTER – hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja sekä HTE – johtoryhmä tekivät vierailun Helsingin Diakonissalaitoksen Vamoksen toimitiloihin ja aloittivat neuvottelut Espoon nuorten syrjäytymisen ehkäisyn konseptin aikaansaamiseksi. (Latonen & Louhio, 2012). Vamos -toiminnan käynnistämiseksi Espoossa tehtiin myönteinen päätös Sosiaali- ja terveyslautakunnassa 5.6.2013. Toimintakeskuksen aukeamisajaksi on arvioitu elo- syyskuun 2013 vaihdetta.

Espoon kaupungin nuorten parissa työskentelevistä toimijoista kootussa kehittämissyöryhmässä tavoitteena oli pohtia, kuinka voimassaolevat palvelut ja niiden resurssit jalkautetaan suunnitteilla olevaan toimintakeskukseen sekä kuinka monialainen verkostotyö ja sen joustavuus ja katkeamattomuus tulisi huomioida keskuksen suunnittelussa. Kehittämissyöryhmässä nuoret toivat esiin, millainen toimintakeskuksen tulisi olla ulkonäöllisesti, mitä toimintaa siellä tulisi olla sekä millainen verkoston kokoonpanon tulisi olla heidän näkökulmastaan. Keskeiseksi kehittämistoimenpiteeksi nousi myös nuorten osallisuuden ja osallistamisen juurruttaminen osaksi kaupungin palveluita.

Nuorten pohtimia asioita toimintakeskuksesta:

1. Mitä tarkoittaa, että eri virastojen työntekijät toimivat joustavasti yhteistyössä nuorten asioita hoitaessa?

”Yksi oma ohjaaja”

”Työntekijä ei vaihdu”

”Saa omat asiat kerralla puhuttua, eikä tarvii samoja asioita toistaa joka paikassa”

”Reissaaminen luukulta luukulle loppuu”

2. Mitä toimintakeskuksessa työskentelevien tulisi huomioida?

”Kaikki nuoret olisivat samanarvoisia”

”Ei leimata nuorta ongelman vuoksi”

”Vaitiolo-velvollisuus tuo luottamusta”

”Ei sopivuushaastattelua”

"Nuori voi tulla sellaisena kuin on"

"Rento ilmapiiri, ei virastomaista jäykkyyttä"

3. Mitä toimintakeskuksessa tulisi olla ja mitä toimintakeskuksen perustamisessa tulisi ottaa huomioon?

"Nuoret suunnittelemassa mukana"

"Rento ja helppo paikka tulla, keskeinen sijainti"

"Saa vain olla, ei tarvii heti osallistua kaikkeen"

"Kahvila ja ilmainen nettiliittymä ja tietty koneet"

Palaute toimijoiden ja nuorten yhteistyötapaamisista:

Työntekijät:

"Kiva kuulla että nuorilla on toimijoiden kanssa paljon samanlaisia ajatuksia toimintakeskukseen liittyen"

"Hyvä kokemus"

"Enemmän tällaisia tilaisuuksia, missä työntekijät ja nuoret voivat yhdessä miettiä asioita/palveluita"

"Tärkeä kuulla nuoria"

"Vien tämän kokemuksen toisiin tiimeihin"

Nuoret:

"Kiitos, että saimme tulla, olen otettu"

"Oli hyvä kokemus, ei edes jännittänyt"

"Hyvä että meitä kuullaan"

"Mielellään lisää tällaisia"

"Hyvää keskustelua"

"Mukava tavata työntekijöitä näinkin"

5.3 Verkkoneuvontapalvelu

Verkkoneuvontapalvelun kehittämissyöryssä nuoret osallistuivat jo käytössä olevien verkkoneuvontapalvelujen sisältöjen tutustumiseen ja niiden arvioimiseen yhdessä Espoon kaupungin hyvinvointipalvelujen verkkoneuvontapalvelun suunnittelusta ja kehittämisestä vastaavan projektisuunnittelijan kanssa

Ison Omenan kirjaston ATK-tilassa. Nuoria pyydettiin asiantuntijoina miettimään sivujen toimivuutta, ulkoasua, hyviä ja huonoja puolia sekä kehittämiskohteita.

Nuoret nostivat esiin viranomaiskielen kankeuden ja vaikeaselkoisuuden, mitä esiintyy verkkosivuilla. Sivujen ulkoasuun he toivoivat elävyyttä ja helppokäyttöisyyttä. Sen sijaan, että sivujen käyttöön opastetaan kirjallisten ohjeiden avulla, voisi nuorten mielestä käyttää enemmän visuaalisia ohjevideoita. Verkkopankkitunnuksilla tunnistautumista nuoret pitivät henkilökohtaisia asioita käsiteltäessä itsestään selvänä. Nuoret pitivät tärkeänä myös reaaliaikaista neuvontaa eli Chat-toimintoa. Nuorille suunnattujen verkkosivujen tulisi olla nuorten näköiset ja nuoret toivoivatkin, että heitä voitaisiin hyödyntää sivuja suunniteltaessa.

Nuorten kanssa työskenteleminen oli mutkatonta ja palautetta ei tarvinnut juurikaan kysyä, vaan se tuli nuorilta luonnollisesti. Nuoret olivat selvästi tottuneita tietotekniikan käyttäjiä ja tällainen työskentelytapa sopi heille hyvin. Työskentely herätti nuorissa keskustelua siitä, miksi verkossa tapahtuvan sosiaalityön kehittäminen on tärkeää. Sähköinen asiointipalvelu on hyvä keino tavoittaa myös kotiin syrjäytyneitä nuoria ja madaltaa kynnystä asiointiin sekä kehittää luottamuksellinen suhde.

5.4 Dialogityöpajapäivä

Dialogissa synnytetään tila, jossa tilannetta tutkitaan yhdessä. Dialogin lähtökohtana on, että osallistujat huomaavat ja hyväksyvät erilaisten näkemysten ja mielipiteiden olemassaolon. Dialogi on uuden oivaltamista, eikä sen tarkoitus ole taistella erilaisten näkemysten puolesta tai vastaan, vaan löytää yhteinen mielekäs tapa käsitellä niitä. Dialogisuus ei sinänsä ole metodi tai vuorovaikutuksen malli. Se on ennemminkin maailmaan ja ihmisiin suuntautumisen ja olemisen tapa. Dialogisen vuorovaikutuksen ominaispiirteinä on, että jokainen osallistuja tuo mukanaan omat ainutlaatuiset piirteensä, uskomuksensa, olettamuksensa ja näkemyksensä. (Mänkkönen 2002, 63)

Dialogi ei ole vain ihmisten kanssa käytäviä keskusteluja, vaan siihen liittyy hyvin tärkeänä osana myös itsensä tunteminen ja tunnistaminen. Jotta oppisi hyödyntämään dialogia, pitää kysyä ensin itseltään, miten hyvin osaa kuunnella itseään ja puhua itsensä kanssa. Dialogissa harjaantumisen tärkeät osat ovat kuuntelu, kunnioitus, odotus ja suora puhe. Kun näitä kaikkia neljää dialogin osaa harjoitetaan yhdessä, keskusteluun syntyy kokonaisuuden ja eheyden tunne. Jokainen näistä osista koskettaa sekä itseä että toista. Onnistuakseen dialogi vaatii, että opimme ajattelemaan muiden kanssa, mikä taas edellyttää luottamusta. (Isaacs 2001, 96).

Ajatus dialogityöpajapäivästä lähti siitä, kun Nuorten Kipinä -kehittämisryhmäläiset toivoivat voivansa päästä kertomaan sosiaalityöntekijöille asiointikokemuksistaan sosiaalitoimistossa. Halusimme lähteä jatkotyöstämään nuorten esittämää toivetta ja otimme yhteyttä Helsingin yliopiston lehtori Aino Kääriäiseen. Yhteistyössä Kääriäisen kanssa suunnittelimme dialogityöpajan nuorten ja työntekijöiden kohtaamiseen. Elokuvan tavoitteena oli lisätä tasavertaista dialogia, luottamusta ja ymmärrystä nuorten ja työntekijöiden ja johdon välille sekä nuorten voimaannuttaminen ja osallistaminen. Ihmisten välinen dialogi on sosiaalityön ydintä.

Nuoret kuvasivat Espoon kaupungin Pohjoisen aikuissosiaalityön toimiston tiloissa kokemuksistaan asiointeista ja kohtaamisista sosiaalipalvelutoimistoissa. Videoista nuoret leikkasivat ja editoivat kokeemuselokuvan ”Kipinöitä Kohtaamiseen”.

Elokuva esitettiin 5.12.2012 Kino Tapiolan elokuvateatterissa ja sitä katsomaan oli kutsuttu Espoon kaupungin nuorten parissa toimivia työntekijöitä sekä heidän esimiehiään. Ilmoittautuneita oli yhteensä 58, joista tilaisuuteen osallistui 47 henkilöä. Ryhmään kuuluvista nuorista kaikki olivat paikalla.

Elokuvan jälkeen nuoret keskustelivat tilaisuudessa ammattilaisten kanssa elokuvan herättämistä tunteuksista; millaisena asiointi sosiaalitoimistossa näyttäytyy pöydän molemmilta puolilta koettuna. Dialogipaneelia veti Aino Kääriäinen.

Elokuva herätti osallistuneissa voimakkaita tunteita ja ajatuksia siitä, miten byrokraattisia ja ”luukuttavia” kohtaamiset ovat. Paneelikeskusteluissa nousi esiin myös, miten helposti työntekijät piiloutuvat tietokoneen taakse ja kohtaamista ei synny. Työntekijät kokevat säädöksiensä ja normien aiheuttavan työhön paperinmakuisuutta ja vaikeuttavan kohtaamista. Elokuva nosti keskusteluun myös sosiaalipalvelutoimiston fyysiset tilat, jotka näyttäytyivät karuina ja kylminä aitoa kohtaamista ajatellen. Asiakastapaamistiloissa asiakkaan ja työntekijän välissä on leveä työpöytä, jota hallitsevat tietokone ja oheislaitteet.

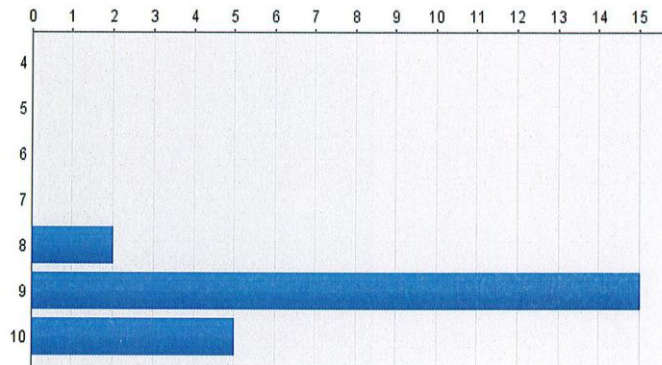
Elokuvaa ja tilaisuudessa kuvattua paneelikeskustelua on tarkoitus hyödyntää jatkossa sisäisissä koulutuksissa sekä tutkimus- ja julkaisukäytössä yhteistyössä SOCCA:n kanssa. Nuoret on tarkoitus kutsua Espoon kaupungin eri tulosyksiköiden johdon yhteiseen tapaamiseen keväällä 2013, jossa Kipinöitä Kohtaamiseen – elokuva esitetään. Yhteistapaamisesta tehtiin päätös perhe- ja sosiaalipalveluiden johtoryhmässä 11.12.2012.

Palautetta tilaisuudesta kerättiin lähettämällä kaikille osallistujille (47) Webropol -kysely, jossa pyydettiin palautetta tilaisuuden sisällöstä. Lisäksi pyydettiin arvioimaan tilaisuutta kouluarvosanoin. Alla on koonti

annetuista kouluarvosanoista ja poimintoja kirjallisista palautteista sekä nuorten antamia suullisia palautteita tilaisuudesta.

4. Anna kokonaisarvosana tilaisuudelle kouluarvosanoilla

Vastaajien määrä: 22

Kuva 5: Dialogityöpajapäivästä annetut kouluarvosanat

Miten tilaisuutta olisi voinut kehittää?

"Ylintä johtoa paikalle."

"Toivoin, että tilaisuuteen olisi saapunut laajemmin osallistujia."

"Ainoana miinuksena todella kylmä aula, josta ei tietenkään olisi voitu tietää etukäteen."

"Tilaisuus olisi voinut olla vuorovaikutuksellisempi."

"Elokuva oli kiva nähdä elokuvateatterissa, mutta tila ei muuten tukenut vuorovaikutusta."

Mitä hyvää tilaisuudessa oli?

"Tilaisuus oli onnistuttu alusta asti luomaan eheäksi kokonaisuudeksi pieniä yksityiskohtia myöten. Tapahtuma paikka oli mainio ja alussa jaetut rapisevat karkkipussit pistee päälle. Tilaisuudesta jäi vaikutelma, että haluttu viesti tavoitti kuulijakunnan."

"Tilaisuus oli lämminhenkinen. Hienoa oli nuorten tekemä elokuva ja heidän rohkea esiintymisensä sekä elokuva lavalla. Lisäksi nuorista huokui innostuneisuus ja vahva motivaatio."

"Kunnioitus nuoria kohtaan, aito välittämisen tunto, arvostus nuorten ääntä, mielipidettä ja kokemusta kohtaan. Hienoa, että tällaista uutta ja innovatiivista työtettä kehitetään ja ovat saaneet koottua innostuneen ja osaavan työporukan Kipinä-nuorten ympärille."

"Nuoret hyötyivät itse tuotoksestaan. Kuulijat tulivat kosketetuksi, mikä tulee edistämään sitä, että esitetty asia menee käytäntöön."

Muita terveisiä järjestäjille

”Tuli sellainen olo, että Kipinä -ryhmällä ja sosiaalityöllä on todella merkitystä nuorten elämässä, tuli motivaatiota työhön.”

”Kiitokset tilaisuuden vetäjälle/puheenjohtajalle hyvästä tilaisuuden vetämisestä.”

”Ja terveiset vielä itse työryhmälle, joka on näiden nuorten kanssa työskennellyt, olette tehneet mielestäni hyvää sosiaalityötä. Ja hienoa, että johdon taholta on sitä ilmeisesti tuettu.”

Nuorten antamaa suullista palautetta päivästä

”Hyvä kun johtokin näki leffan.”

”Oli makeeta nähdä itsensä valkokankaalla.”

”Vähäx me ollaan hyviä.”

”Oli hyvä huomata, että työntekijät oli kiinnostuneita.”

”Vähän jännitti, mutta hyvin se meni.”

”Toivottavasti tätä leffaa näytetään jatkossakin.”

”Olix tää nyt tässä?”

Nuorilta ja toimijoilta saatu palaute kertoo siitä, että tilaisuus oli onnistunut ja sille oli selkeä tarve. Tilaisuudessa käydyt keskustelut nuorten aidosta kohtaamisesta virastoissa herättivät ideoita ja toiveita siitä, millaisilla foorumeilla tärkeää asiaa olisi hyvä viedä eteenpäin. Pidettiin tärkeänä, että Kipinöitä Kohtaamisessa – elokuvaa hyödynnettäisiin ja esitettäisiin nuorten parissa toimivien tahojen työtiimeissä ja johdoryhmissä. Korostettiin sitä, että nuoret olisivat aina mukana kertomassa ajatuksiaan, kun elokuvaa esitetään eri foorumeilla, sillä elokuvan herättämiin kysymyksiin, ajatuksiin ja pohdintoihin vain siinä mukana olleet nuoret osaavat vastata.

6 Vertailua nuorten kehittämisryhmistä

6.1 Nuoret kehittäjät – lastensuojelunuorten kehittäjäryhmä Helsingistä

Nuoret kehittäjät on vuonna 2011 Helsingissä perustettu lastensuojelunuorten ryhmä, jonka tarkoituksena on, että lastensuojelun piirissä olevat nuoret pääsevät yhdessä ammattilaisten kanssa kehittämään lastensuojelun sosiaalityötä ja palveluita. Tavoitteena on ollut antaa nuorille mahdollisuus tulla kuulluksi kehittämistyössä, löytää uusia ja innovatiivisia tapoja tehdä sosiaalityötä nuorten kanssa, löytää keinoja ehkäistä nuorten huostaanottoja sekä tarjota nuorille mahdollisuus hyötyä vertaisryhmästä ja vaikuttamistyöstä.

Nuoret kehittäjät -toiminta on saanut alkunsa Helsingin läntisen alueen lastensuojelutyöntekijöiden aloitteesta vastata paremmin lasten ja nuorten osallistumisen kysymyksiin ja löytää yhdessä nuorten kanssa lastensuojeluun toimivampia työkäytäntöjä. Toimintaa käynnistettäessä Suomi oli saanut toistamiseen huomautuksen YK:n Lapsen oikeuksien komitealta siitä, että Suomessa lasten ja nuorten osallisuus ei toteudu riittävästi. Lastensuojelutyöntekijät kokivat, että tämä on erityisen tärkeä kysymys lastensuojelussa, jossa lasten ja nuorten elämään puututaan erityisellä tavalla.

6.2 Nuoret aikuiset kokemustutkijoina -toiminta

Eteläisen sosiaaliaseman Kampin toimipisteen sosiaalityöntekijät selvittivät syksyllä 2008 nuorten asiakkaiden hyvinvointia Kampin alueella. Kartoituksen perusteella saatiin tietoa nuorten taustoista ja lukumäärästä. Hyvinvoinnin laadullisia osatekijöitä päätettiin selvittää keväällä 2009 kutsumalla nuoria asiakkaita kokemustutkijoiksi asiantuntijaryhmään. Toiminnan suunnittelijoina ja taustavoimana ovat Kampin toimipisteestä kaksi sosiaalityöntekijää sekä Kallion toimipisteen yksi sosiaalityöntekijä. Asiantuntijaryhmän tavoitteena oli pohtia mitä sosiaalityö nuorten aikuisten kanssa parhaimmillaan voisi olla. Taustalla oli ajatus, että sosiaalityö tulee kohdentaa sellaisiin kysymyksiin, jotka ovat nuorille itselleen tärkeitä.

Kokemustutkijat kartoittavat nuorten tarpeita ja selvittävät miten sosiaalityö kohtaa näitä tarpeita. Toiminta on avointa kaikille sosiaaliviraston nuorille asiakkaille, eikä sille ole asetettu muutenkaan tiukkoja raameja tai sääntöjä. Sosiaalityöntekijät ja kokemustutkijat suunnittelevat toimintaa yhteistyössä. Kokemustutkijoiden työn kautta on kerätty runsaasti hyödyllistä tietoa nuorten arjesta ja elämäntilanteista. Kokemustutkijoiden mukaan on tärkeää, ettei nuoria pakoteta tapaamaan sosiaalityöntekijöitä. Vapaaehtoisuus on merkittävä tekijä sosiaalityön onnistumisessa.

7 Esimerkkejä matalan kynnyksen ryhmätoiminnoista Kuusikkokunnissa vuosina 2011–2012

Espoossa valmentavaa ryhmätoimintaa on järjestetty muun muassa nuorten jälkihuollossa, Omnian Starttipajalla, Espoon työvoimanpalvelukeskuksessa sekä aikuissosiaalityössä.

Jälkihuollossa on järjestetty monenlaista ryhmätoimintaa nuorille, kuten valokuvakursseja, asiakasraateja, vauvakahvila -ryhmä sekä nuorten aktivointiryhmiä. Vuonna 2011 järjestettiin asiakasraati, jota ohjasi kaksi työntekijää. Asiakasraadissa käytiin keskusteluja muun muassa työstä ja työttömyydestä, opiskelusta, jälkihuollon sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan tapaamisista, jälkihuollon virkistystoiminnasta ja palveluihin ohjauksesta. Asiakasraadın tarkoituksena ei ollut tehdä jatkosuunnitelmia nuorille, vaan lähinnä osallistaa heitä. (Merja Kymäläinen, sosiaaliohjaaja, Nuorisohuolto).

Espoon kaupungin Pohjoisen aikuissosiaalityön ja Espoon työvoiman palvelukeskuksen yhteistyössä käynnistettiin syksyllä 2012 matalan kynnyksen Fuego-ryhmä 17–25 -vuotiaalle nuorille. Ryhmä kokoontui kerran viikossa ajalla 26.9.2012–9.1.2013. Toiminnan tavoitteena oli tehdä palveluntarvearvioita, aktivointisuunnitelmia ja ohjata tarkoituksenmukaiseen palveluun. Valmiuksia antava kuntouttava ryhmä sisälsi muun muassa yhdessä tekemistä, tutustumiskäyntejä sekä neuvontaa terveyteen, hyvinvointiin, elämänhallintaan ja talouteen liittyen. (Anna Oksanen, sosiaaliohjaaja, Pohjoinen aikuissosiaalityö).

Omnian nuorten työpajoilla on toteutunut vuosina 2009–2011 Startti Parempaan Elämään -hanke, jossa järjestettiin ryhmätoimintaa. Ryhmän tavoitteena oli tarjota elämässään ja asumisessaan kriisiytyneille tai kriisiytymisuhan alla oleville nuorille tiiviimpää tukea. Lisäksi tavoitteena oli lisätä pajalla osittain muutenkin saatavaa infoa siitä, miksi, missä ja miten asioitaan voi hoitaa. Konkreettisen tekemisen kautta oli tarkoitus lisätä käytännön taitoja. Tavoitteena oli myös lisätä nuorten itsestä huolehtimisen motivaatiota ja keinoja. Ohjaajia ryhmässä oli kaksi. (Johannes Saarinen, työpajakuraattori, Omnian työpajat).

Espoonlahden aikuissosiaalityössä järjestettiin vuonna 2011 kaksi ensiasuntoon muuttavien nuorten ryhmää. Ensimmäiseen ryhmään osallistui kuusi ja toiseen ryhmään kahdeksan alle 25-vuotiasta aikuissosiaalityön asiakasta, jotka olivat saaneet tai saamassa oman ensiasunnon tai joilla oli ollut aikaisemmin vaikeuksia asumisessa. Ryhmän tavoitteena oli tukea nuoria talouden, arjen ja itsenäistymisen hallinnassa sekä ehkäistä vuokratvelkojen syntymistä ja yleisesti asumisen ongelmia. Ryhmän verkostoyhteistyössä toimivat aikuissosiaalityö, talous- ja velkaneuvonta, Espoonkruunun asumisneuvonta sekä Marttaliitto. Ohjaajia ryhmässä oli kaksi. (Minna Latonen, projektisuunnittelija, ESTER nuoret pudokkaat –osakokonaisuus)

Helsingissä toimiva nuorten toimintakeskus Vamos tarjoaa ryhmätoimintaa 17–25 -vuotiaille nuorille. Toimintakeskuksessa harjoitellaan ohjatusti ryhmässä olemista ja arjen perustaitoja. Ryhmätoiminnan kautta vahvistetaan nuoren vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja sekä tuetaan hahmottamaan omia vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita. Ryhmätoiminnan lisäksi nuori tapaa omaa nimettyä toimintakeskuksen työntekijäänsä tarpeen mukaan. Yksilötapaamisissa käydään läpi tavoitteita ja suunnitellaan jatkopolkuja. Nuorelle annetaan aikaa löytää sellainen jatkopolku, johon hän kokee voivansa kiinnittyä. Ryhmän toimintaa suunnitellaan yhdessä nuorten kanssa. Tavoitteena on tarjota sellaista tukea, joka edesauttaa nuoria yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja oman paikan löytämisessä (Vamosnuoret, www-sivut).

Oulun kaupungin työpajoihin kuuluva Haukiputaan Starttipaja on suunnattu 17–29 -vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tavanomaista pajatoimintaa enemmän tukea elämänhallintaansa. Ryhmässä voi olla maksimissaan seitsemän nuorta. Starttipajan tavoitteena on saada nuoren elämäntilanne tasoittumaan ja perusasiat (toimeentulo, asuminen, perhesuhteet, hoitokuviot jne.) kantaviksi, jolloin nuoren jatkosuunnitelmien teko on mahdollista. Mikäli nuorella ei ole olemassa olevia tarvittavia verkostoja, luodaan ne pajajakson aikana. Monialainen verkostoyhteistyö on yksi toimintaperiaatteista. Kaikilla Starttipajakson päättäneillä nuorilla on jatkosuunnitelma ja sijoittumispaikka. Yksilövalmentaja tapaa nuoren kolmen kuukauden ja vuoden kuluttua pajajakson päättymisestä. (Jutta Pernu-Määttä, Nuorisotoimen johtava yksilövalmentaja, Oulun kaupunki).

Tampereen kaupungissa toimii Silta-Valmennuksen Kipinä-ryhmä, joka tarjoaa toiminnallista ohjausta ja tekemistä 17–25 -vuotiaille nuorille. Ryhmässä on kaksi ohjaajaa. Toiminta sisältää muun muassa tietoja ja esimerkkejä eri koulutusvaihtoehdoista ja työllistymisväylistä, tutustumiskäyntejä ja vierailuja, liikuntaa, ruoanlaittoa ja muuta arkielämää tukevaa toimintaa. (Jari Rekola, nuorten palveluiden koordinaattori/lähiesimies, Tampereen kaupunki).

Turun kaupungin nuorisosiainkeskuksessa alle 30-vuotiaiden nuorten kanssa työskentelevät Ohjaamo ja etsivä nuorisotyö, jotka aloittivat vuoden 2012 lopulla asiakkailleen suunnatun ryhmätoiminnan. Kyseessä on niin sanottu avoin ryhmä, johon voi tulla asiakkaita mukaan suhteellisen vapaasti. Ohjaajia on ollut kolme/ryhmän kokoontuminen. Ryhmän sisältönä ja tavoitteena ovat toiminnalliset menetelmät, yhdessä tekeminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen sekä tutustuminen mielekkäisiin vapaa-ajan toimintoihin. Lisäksi työpaja Fendarissa on tarjolla ryhmämuotoista tukitoimintaa sekä vahvasti myös yksilöohjausta alle 25 -vuotiaille ilman työ- tai opiskelupaikkaa oleville nuorille. (Taina Laaksonen, toiminnanjohtaja, Turun kaupungin nuorisosiainkeskus).

Vantaan kaupungissa toimii Kipinä Tukikeskus. Tukikeskuksessa työskentelee kaksi työpajaohjaajaa, psykiatrinen sairaanhoitaja ja esimiehenä toimii nuorisopalveluiden työpajaesimies. Tukikeskus järjestää

päivätoimintaa 16–24 -vuotiaalle nuorille, jotka eivät kokopäiväisesti pysty opiskelemaan tai työskentelemään. Toiminnan tavoitteena on ollut järjestää osallistujien kannalta mielekästä elämänhallintaan liittyvää toimintaa. Tavoitteena on myös kartoittaa kunkin nuoren tilanne, tuen tarve ja tehdä jatko-ohjaus silloin, kun nuori on siihen kykenevä. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti nuorten huoltajien ja hoitotahojen kanssa. (Heidi Halm, nuorisopalvelujen suunnittelija, Vantaan kaupunki).

8 Nuorten kehittämistyöhön osallistumisen vaikutuksen arviointi (IVA, ihmisiin kohdistuvien vaikutuksien arviointi)

<p>Asia: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmä/ehdotus matalan kynnyksen kehittämisyhmätoiminnan järjestämisestä</p> <p>Valmistelija/t: Minna Latonen ja Leena Latva-Rasku</p> <p>Päivämäärä: 5.12.2012</p>		
Vaikutukset	<p>Nykytila:</p> <p>Ei aikaisempaa syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten matalan kynnyksen kehittämisyhmätoimintaa</p>	<p>Tulevaisuus (muutos):</p> <p>Nuoria otetaan mukaan omien palveluidensa suunnitteluun ja kehittämiseen</p> <p>Matalan kynnyksen ryhmätoimintoja lisätään ja koordinoidaan keskitetysti</p>
Asiakas ja kaupunkilainen	<ul style="list-style-type: none"> – Nuorten osallisuus ja osallistaminen palveluiden kehittämiseen pysyy entisellään. Nuorten terveys- ja hyvinvointierot kasvavat. – Nuorten palveluja kehitetään kuulematta nuoria. – Nuoria ei saada motivoitua osallistumaan palveluiden kehittämiseen. – Ryhmätoiminnot eivät houkuttele nuoria. – Ryhmätoimintojen sisältö ja aikataulu räätälöidään valmiiksi. – Nuorten syrjäytymisvaara pysyy ennallaan / kasvaa. – Nuorisotyöttömyys kasvaa. – Luottamus nuorten ja viranomaisten välillä heikkenee. – Nykyinen ryhmätoiminta ei ole asiakaslähtöistä. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nuorten osallistuminen ja osallisuus paranevat sekä nuorten terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat. – Tietoisuus nuorille suunnatuista matalan kynnyksen ryhmätoiminnoista kasvaa. – Nuorten syrjäytymisvaara ja nuorisotyöttömyys kääntyvät kehittymään positiiviseen suuntaan pitkällä aikavälillä tarkasteluna. – Inhimilliset vaikutukset yksittäisen nuoren ja perheen elämään paranevat. – Pystytään tarjoamaan nuorelle yksilöllistä ja joustavaa sekä tarpeenmukaista ryhmätoimintaa. – Kun nuoret ovat mukana kehittämässä ryhmätoimintoja, niistä tulee nuorten näköisiä ja heidän sitoutuminen paranee. – Luottamus nuorten ja viranomaisten välillä lisääntyy. – Nuoret pääsevät vaikuttamaan omien palvelujensa suunnitteluun. – Ryhmätoiminta on asiakaslähtöistä.
Palvelujen järjestäminen	<ul style="list-style-type: none"> – Ryhmätoiminnot toimivat toisistaan erillään eivätkä aina 	<ul style="list-style-type: none"> – Ryhmätoiminnot rakentuvat uudelleen kohdenetulla koordinoinnilla ja verkostoyhteistyö lisääntyy

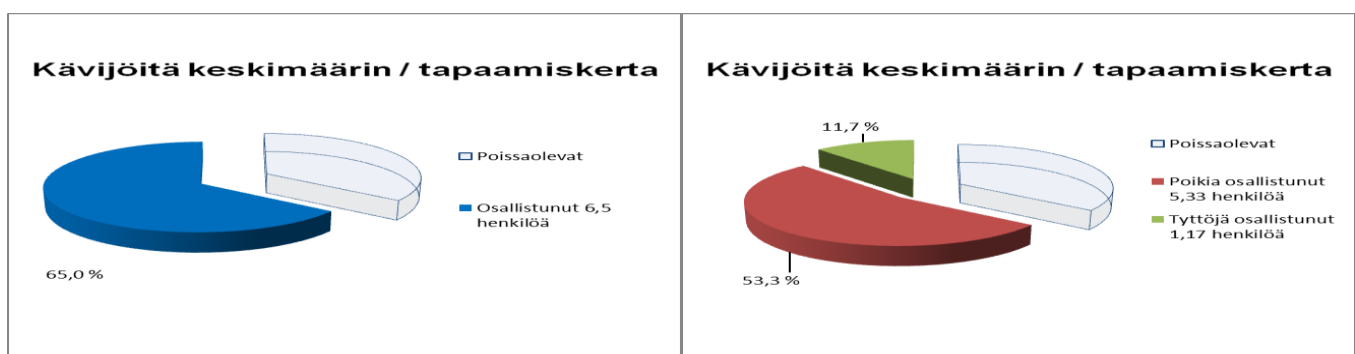
	<p>kohtaa nuoren palvelutarvetta eikä huomioi yksilöllisiä voimavaroja.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tiedonkulku hankalaa. – Ryhmätoiminnot pirstaloituneita. – Verkostoyhteistyötä ei hyödynnetä riittävästi. – Ryhmätoiminnan suunnittelussa ei hyödynnetä nuorten osaamista. – Hankkeiden hyödyntäminen vähäistä. – Ryhmätoiminta järjestetään toimialoittain, jolloin ryhmätoiminta leimaantuu toimialan mukaan. 	<p>tyy.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ryhmätoiminnan suunnittelussa hyödynnetään mahdollisia hankkeita. – Ryhmätoimintaa toteutetaan yhteistyössä yli hallinnollisten rajojen. – Tiedonkulku paranee ja on joustavampaa. – 3. sektorin ja oppilaitosten hyödyntäminen. – Aluesosiaalityön kuormittavuus vähenee, kun nuoret ovat ryhmätoiminnassa mukana. – Matalan kynnyksen ryhmätoiminta monipuolistuu, kun nuoret ovat suunnittelemassa ja kehittämässä niiden sisältöjä.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> – Henkilöstö ei jalkaudu/verkostoidu. – Työskentely alueittain (ei monialaisena tiiminä). – Ei saada uusia näkökulmia ryhmätoiminnan vetämiseen. – Ryhmätyöskentelyä ei suunnitella yhteistyössä nuorten kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Henkilöstö työskentelee jalkautuvan työotteen mukaisesti. – Henkilöstö toimii monialaisena tiiminä. – Ryhmätoimintakulttuuri nuorten tarpeista lähtevää ja nuoren voimavaroja tukevaa. – Työotteessa korostuu saattaen vaihtaen – periaate. – Henkilöstö verkostoituu muiden matalan kynnyksen ryhmätoimintoja vetävien kanssa ja jaetaan tietoa hyvistä ryhmätoiminnan työkäytännöistä. – Ryhmätoimintojen vetovastuun jakaminen useamman tahon kesken vähentää toimipaikkojen resurssien kuormittavuutta. – Kuullaan nuoria ja otetaan heidät mukaan omien asioidensa asiantuntijoina.
Talous	<ul style="list-style-type: none"> – Yksi syrjäytynyt nuori maksaa 1,2 miljoonan euroa (elinaikanaan), perustoiminnan mukaiset kustannukset. Pitkällä aikavälillä tarve korjaaviin toimiin lisääntyy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Kustannussäästöjä kertyy pitkällä aikavälillä kun nuori saadaan integroitua takaisin osaksi yhteiskuntaa. – Saavutetaan pitkällä aikavälillä terveydenhuollon, työhallinnon ja sosiaalitoimen kulujen laskua. – Ryhmätoimintaan panostettavat menot maksavat pitkällä tähtäimellä itsensä takaisin. – Ryhmätoimintojen kuluja jaetaan useamman eri toimintahon kesken (kaupungin eri tulosyksiköt, 3. sektori, oppilaitokset). – Lisäksi ryhmätoimintaa rahoitetaan eri hanke- rahoituksella. – Koordinoimalla ryhmätoimintoja keskitetysti säästetään kustannuksissa pitkällä aikavälillä.
Ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> – Syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat nuoret näkyvät katukuvassa. – Osa nuorista syrjäytyy kotiin. – Nuorten turhautuneisuus lisääntyy, kun palvelut eivät vas- 	<ul style="list-style-type: none"> – Nuoret aktivoituvat ja osallistuvat ryhmätoimintaan. – Kotiin syrjäytyvät nuoret tavoitetaan paremmin järjestämällä matalan kynnyksen ryhmätoimintaa yhteistyössä verkostojen kanssa. – Ryhmätoimintoja järjestetään myös nuorten

	<p>taa heidän tarpeitaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Terveys- ja hyvinvointierot lisääntyvät. 	<p>ehdottamissa paikoissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vaikutetaan positiivisesti katukuvaan.
Johtopäätökset	<ul style="list-style-type: none"> – Ilman valmentavaa ryhmätoimintaa osa nuorista syrjäytyy kotiin eikä näin ollen kiinnittäydy takaisin opiskelu- ja työelämään. – Ryhmätoiminnot ja kaupungin tarjoama työpajatoiminta eivät palvele nuorten voimavaroja ja osaamista. – Käynnistetyt ryhmätoiminnot aiheuttavat turhia kustannuksia, mikäli nuoret eivät sitoudu toimintaan. – Nuorten terveys- ja hyvinvointierot eivät kavennu. – Nuoria ei osallisteta omien palveluidensa suunnitteluun ja kehittämiseen. – Yhteistyö verkostojen välillä ei lisääntynyt. – Asiakasohjaus byrokraattista ja kankeaa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nuorten kouluttautuminen ja työhön kiinnittyminen tehostuvat, kun lisätään matalan kynnyksen ryhmätoimintaa ja otetaan nuoria mukaan heille suunnattujen palvelujen kehittämiseen. – Kaupunki toteuttaa nuorisolain 8 §:n mukaista säädöstä, kun nuoria kuullaan ja heidät otetaan mukaan omien palvelujensa suunnitteluun. – Lisäksi matalan kynnyksen ryhmätoiminta kehittää yhteistyötä eri verkostojen kesken. – Kaupunki toteuttaa yhteiskuntatakuuta lisäämällä nuorille matalan kynnyksen ryhmätoimintaa. – Matalan kynnyksen ryhmätoiminnan lisääntyminen parantaa ja joustavoittaa toimijoiden välistä asiakasohjausta. – Nuorten terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat. – Nuorten syrjäytyminen vähenee.

8.1 Tilastot ja palautteet kehittämisryhmästä

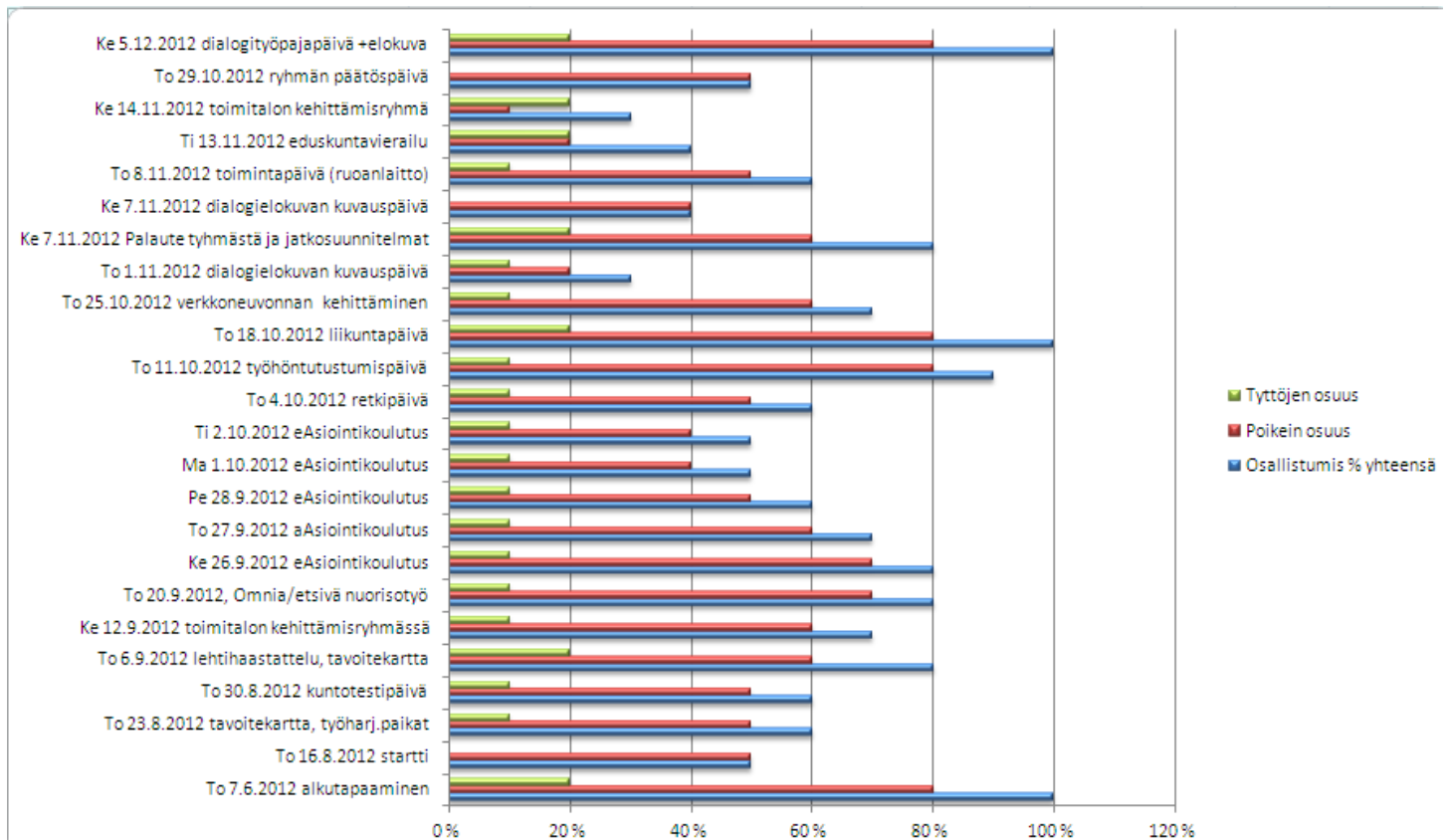
Nuorilta on kerätty palautetta kehittämisryhmästä palautelomakkeilla ja videohaastattelulla. Videohaastattelussa esitetyt kysymykset jaoteltiin neljään eri aihealueeseen, jotka olivat aloitus ja ennakkoodotukset, ohjelma ja ryhmän sisältö, kehittäminen sekä tulevaisuus. Palautelomakepohjat ovat raportin liitteenä 1.

Nuorten Kipinä – kehittämisryhmän keskimääräiset kävijämäärät ajalla 7.6.2012 ja 16.8 - 5.12.2012.

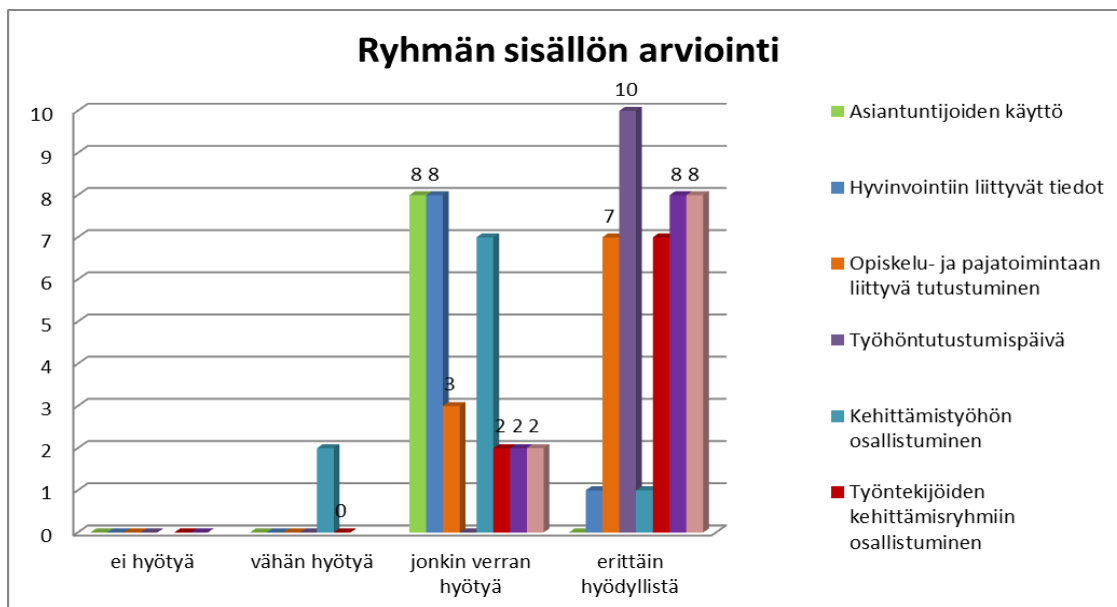
Kuva 6: Nuorten kipinä -kehittämisyhmän keskimääräinen kävijämäärä

Kuva 7: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän keskimääräisen kävijämäärän sukupuolijakauma

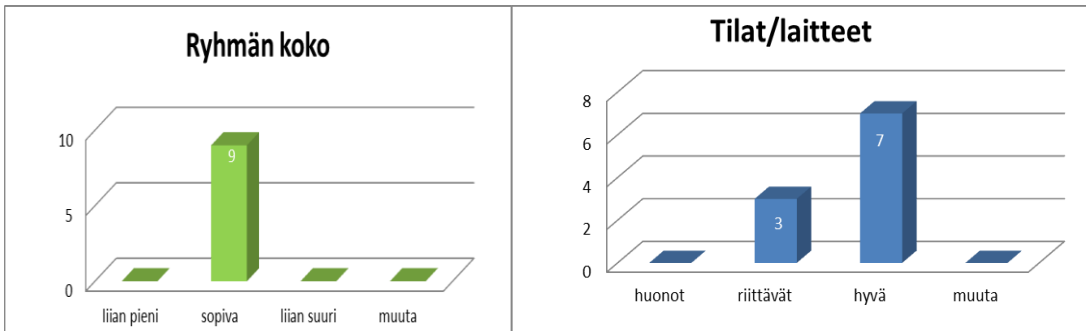

Kuva 8: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän osallistumisprosentti sukupuolijakaumittain/tapaamiskerta

Nuorten antamaa palautetta kehittämissyhmän sisällöstä ja toiminnasta

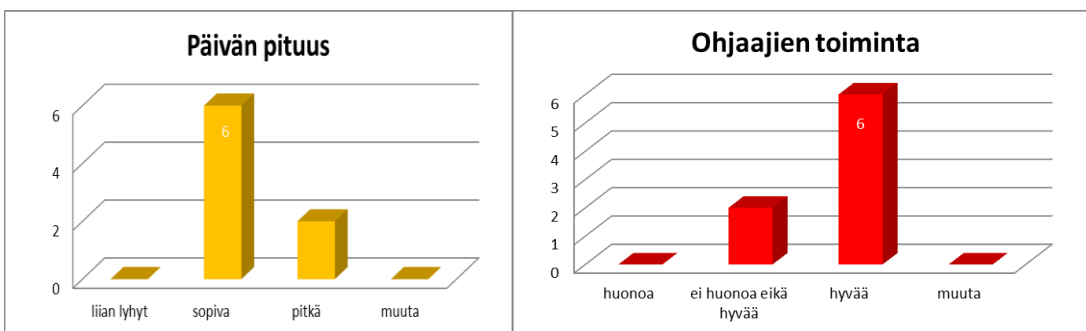

Kuva 9: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute ryhmän sisällöstä

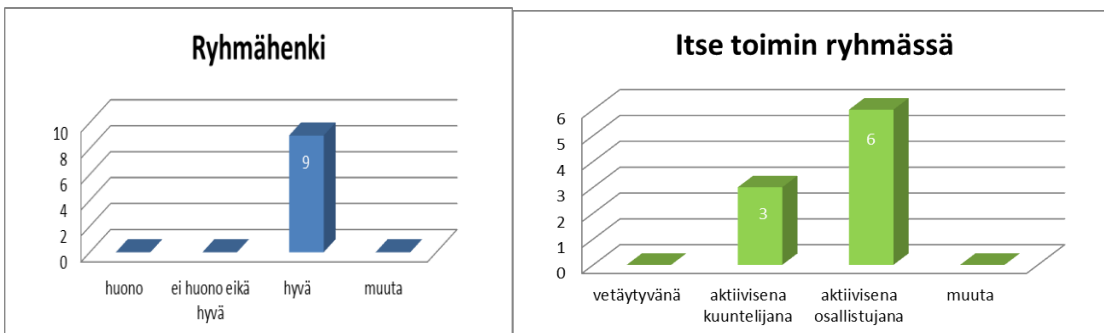
Kuva 10: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute ryhmän koosta

Kuva 11: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute käytetyistä tiloista ja laitteista

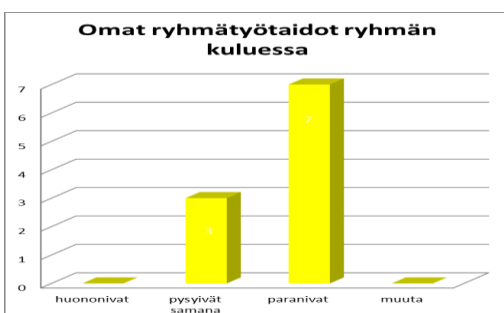
Kuva 12: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute ryhmäkertojen kestosta

Kuva 13: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute ohjaajien toiminnasta

Kuva 14: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute ryhmähengestä

Kuva 15: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten antama palaute omasta aktiivisuudesta ryhmässä

Kuva 16: Nuorten Kipinä -kehittämisyhmän nuorten

antama palaute omista ryhmässä toimimisen taidoista

Videohaastattelu on litteroitu ja alla on poiminta esiin nousseista keskeisistä palautteista.

Aloitukset ja ennakkoodotukset:

"Ihan vapaaehtoisesti tulin, kiinnosti ajatus päästä kehittää nuorten palveluita. Lähdin vain mukaan"

"Eka kerran jälkeen vasta alkoi odotukset"

"Varmaan se ku on ollut jotain uusia juttuja, mitä ei oo ennen tehnyt. Ne inspiroi tulemaan mukaan kattoo, mitä täällä tehdään"

"Mulla se pääsy oli, että saisi jotain tekemistä ja täällä on mukava ilmapiiri. Tulee oltua ihmisten seurasta välillä"

"En tiennyt mitä odottaa, mutta oon positiivisesti yllättynyt"

Ohjelma ja ryhmän sisältö:

"Ohjelmassa oli hyvää se, että alkuun oli vähän rennompia tapaamisia, että nii ku pääsi sisälle ja sit alkoi vasta se tekeminen"

"Musta olis ollut kiva, jos sitä työharjoittelua olis ollut enemmän. Se yks päivä oli aika vähän, mutta olihan sekin kyl siistiä"

"Hyvä, että on samanlaisia kokemuksia taustalla, niin ei tuu sellaista leimaamista"

"Ohjaajan positiivinen asenne on suuressa roolissa ja sitten motivaatio innostaa muita ihmisiä. Muut ihmiset saavat nauttia ohjauksesta"

"Ohjaajan ei tarvii tietää kaikista asioista, mutta pitää yrittää ottaa selvää. Eihän kukaan tiedä kaikkea"

"Mun mielestä te ootte kaikki ollu tosi hyviä. Sellasia iloisia ja kannustavia ja mukavia."

"Tosi hyvin ootte sopinut tänne ryhmään"

"Ollut koko ajan hyvä bändi koossa"

Kehittäminen:

"Kehittämistyötä olis voinu olla enemmänkin"

"Voi olla hyödyksi yhteiskunnalle silläkin tavalla"

"Parasta kehittämisessä oli toimijoiden kanssa yhdessä työskentely"

"Se oli mun mielestä tosi hyvä idea, kun meidänkin mielipiteet tuli sitten ilmi aika hyvin. Se olis ollu eri asia, jos me oltais täällä sanottu mielipiteet ja te olisitte ne sitten vienyt sinne. Oli hyvä, että me päästiin paikan päälle ite kertomaan"

"Ois se kiva, että se viesti menis eteenpäin, mutta ei ne välttämättä jatka sitä enää eteenpäin. Toivottavasti jos sain vaiheessa ne menis läpi. Olis hyvä, jos omia juttuja menis läpi, ni vois jollain hyvällä tavalla vaikuttaa tähän yhteiskuntaan ja Espoon kaupungin toimintaan"

"Oon oppinut ihan älyttömästi uusia asioita"

Tulevaisuus:

”Vois sanoa, että ryhmässä olo oli henkilökohtaisesti mun pelastus”

”Ryhmän aikana löysin suunnan mun elämälle, ennen ryhmää olin ihan hukassa”

”Ennen äiti hoiti mun asiat sossussa, mut nyt mä rupeen hoitaa ite”

”Ryhmässä on ollut hyvä olla”

”Mulla ei vain luonnistanut se koulu, mä en osannu käydä koulussa”

Kerätyistä palautteista käy ilmi, että nuoret olivat tyytyväisiä kokonaisuudessaan ryhmän sisältöön. Prosentuaalisesti tulokset toimitilojen, päivän keston, ryhmähengen, ohjaajien toiminnan ja oman kehittymisen osalta olivat hyvät. Kuva 9 osoittaa, että toiminnalliset ryhmäkerrat olivat niitä, joihin nuoret aktiivisimmin osallistuivat. Läsnäoloprosenteista näkyy myös, kuinka kehittämistoimenpiteet ovat olleet niitä ryhmäkertoja, jotka kiinnostivat toiminnallisuuden lisäksi nuoria.

9 Pohdinta

Niin kuin raportin alussa Tommy Tabermannin sanoin totesimme, ”Kaikkea saa tehdä. Kaikkea pitää tehdä. Kaikkia ovia täytyy tempoa, kaikkia kuita kurkotella.” Tätä kaikkea Tommyn kirjoittamaa on Nuorten Kipinä -kehittämisyhmä ollut parhaimmillaan ja ehkä hieman vaikeimmillaankin. Onnistumisen suurella näyttämöllä esityksen ilon, naurun, positiivisuuden vastakohtana ovat myös toisinaan kengän kärjet kolhiintuneet lavasteissa kompuroidessa. Kuitenkin lyhyesti sanottuna pienet vastoinkäymiset vain vahvistivat ja kannustivat tämän ryhmän onnistumista ja saivat koko ”jengin” puhaltamaan yhteen hiileen.

Moniammatillisella työotteella voidaan saavuttaa uudenlaista sekä voimaannuttavaa ryhmätyöskentelyä. Se myös lisää työssä jaksamista ja mahdollisuuksia oman ammatti-identiteetin kehittymiseen. Kokeuksemme mukaan useamman ryhmäohjaajan yhteistyö on mielekästä, tehokasta ja hedelmällistä. Omassa työssä kehittymiseksi on välttämätöntä tarkastella omaa työtapaa kriittisesti, ja siksi oman työn peilaaminen toisen työtapaan rikastuttaa reflektointia. Moniammatillisuus vaatii myös uuden toimintatavan ja kulttuurin omaksumista ja ylläpitoa ja sen kehittäminen tulisi huomioida myös asiakasprosesseja ja järjestelmiä kehitettäessä.

Kehittämisyhmässä mukana olevien projektisuunnittelijoiden osaamisen eri osa-alueet täydensivät toisiaan ja niistä oli hyötyä juuri nuorten kanssa kehitettävissä palvelukonsepteissa. Useamman ohjaajan

mukanaolo mahdollisti nuorten yksilöllisen huomioimisen esimerkiksi siten, että jos jollain nuorella oli henkilökohtaisia asioita selvitettävänä, hänen kanssa voitiin niitä hoitaa kahden kesken ilman, että muun ryhmän toiminta häiriintyi tai keskeytyi. Riittävät ohjaajaresurssit mahdollistivat ryhmän kokoon-tumisen sovitusti yllättävissä poissaolotilanteissa. Lisäksi keskustelu kehittämiskohteista sekä nuorten yksilöllisistä tilanteista ja jatkopoluista oli rakentavampaa ja moniulotteisempaa, kun niitä voitiin tarkas-tella monen ohjaajan näkökulmasta.

Tämän kehittämisryhmän ohjaamisen aikana saimme useasti perustella muille tahoille sitä, miksi juuri tähän ryhmään oli kiinnitetty näin paljon resursseja (neljä ohjaajaa). Meitä pyydettiin esittelemään tulok-sia, joita ei ryhmän ollessa vielä kesken voinut edes olla saavutettuna. Vaikka nuorten kehittämisryhmän tarve ja tarkoitus oli jo moneen otteeseen perusteltu, silti saimme perustella toimintaamme ja työskente-lytapojamme jatkuvasti ryhmän kuluessa. Nuorten Kipinä – kehittämisryhmästä näytti tulevan hankkei-den ainoa ja mittava tuotos, josta puhuttiin ja johon ajateltiin hanketyöntekijöiden kaiken työajan kulu-van. Kuitenkin kehittämisryhmä oli vain yksi osa hanketyöntekijöiden muuta työtä ja katsottavissa yh-deksi työväliseksi hanketavoitteiden saavuttamiseksi. Hanketavoitteiden saavuttaminen olisi jäänyt pa-perinmakuiseksi ilman nuorten osallisuutta palveluiden kehittämiseen.

Itse hankeyhteistyössä oli myös omat haasteensa ja jatkossa tulisi mielestämme kiinnittää enemmän huomiota työnjaon selkeyteen, vastuuden jakamiseen sekä ajankäyttöön. Kehittämisryhmän aikana huomasimme, että mikäli päivän työnjakoa ei ollut ehditty selkeästi etukäteen sopimaan, saattoi se ai-heuttaa nuorissa levottomuutta ja hämmennystä päivän kulusta. Ohjaajien kesken se näkyi epävarmuu-tena ja asioiden toistona. Koska jokaisella ohjaajalla oli myös oma hanketyö, yhteisten suunnitteluaiko-jen sopiminen oli toisinaan haastavaa ja jo sovittuja aikoja jouduttiin joskus siirtämään tai perumaan.

Espoon kaupungin sosiaalipalveluissa ei ole aikaisemmin hyödynnetty ilman opiskelu- tai työpaikkaa jääneiden, syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallistumista heille suunnattujen pal-velujen arviointiin ja kehittämiseen. Mielestämme, mikäli nuoria ei saada käyttämään heille suunnattuja palveluja, se on ensinnäkin taloudellisten resurssien tuhlaamista sekä toiseksi se lisää nuorten syrjäy-tymisriskiä ja kasvattaa terveys- ja hyvinvointieroja. Nuorten Kipinä -kehittämisryhmä koottiin nuorista, jotta juuri yhteiskunnasta putoamisvaarassa olevien nuorten ääni saataisiin kuuluviin. Yleensä nuoriso-valtuutettuja ja opiskelevia nuoria saadaan osallistumaan aktiivisemmin palvelujen kehittämiseen, mutta putoamisvaarassa olevia nuoria on ollut vaikeampi tavoittaa erilaisten kyselyiden ja tutkimuksen keinoin.

Kehittämisryhmässä mukana olleet nuoret kertoivat, että usein postitse tullut tutkimus- tai kyselylomake on mennyt roskiin, koska he eivät usko sen täyttämisestä olevan hyötyä eikä nuori useinkaan ymmärrä lomakkeessa olevaa viranomaiskieltä. Nuorilta saatiin aitoa ja syvällisempää palautetta silloin, kun sitä ei varsinaisesti kerätty, vaan se tuli luontevasti keskustelun ja tekemisen yhteydessä.

Ryhmän aikana saatiin arvokasta tietoa ja mielipiteitä siitä, kuinka nuoria tulisi huomioida palvelujen suunnittelemisessa ja järjestämisessä. Nuorten oman asiantuntijuuden kuuleminen juuri heille suunnattujen palvelujen kehittämisessä on kokonaistaloudellisesti kannattavaa, jottei toteutettaisi palveluja, joille ei löydy käyttäjiä. Nuorten mukana olo kehittämistyössä avasi uudenlaista ymmärrystä siitä, miten nuoret näkevät palvelujärjestelmän toimivuuden ja toimimattomuuden.

Nuorille palvelujärjestelmä näyttäytyy usein byrokraattisena palveluviidakkona, jossa on vaikea ja joskus jopa mahdotonta päästä eteenpäin. Toimialojen työskentelyä ohjaavat omat sisäiset ohjeet ja toimintaa säätelevät säädökset, ja tämä saattaa aiheuttaa sen, että nuoren ohjautuvuudesta palvelujen piiriin tulee hidasta, joustamatonta sekä niin sanottua luukuttamista eli palvelusta toiseen siirtämistä. Tämä aiheuttaa nuorissa helposti negatiivisuutta ja turhautumista viranomaistoimintaa ja palvelujärjestelmää kohtaan. Nuori, jonka voimavarat ovat syystä tai toisesta vähentyneet, ei useinkaan jaksakaan puolustaa omia oikeuksiaan päästäkseen eteenpäin palvelujen piiriin.

Nuorten osallistuminen ja osallisuus oli yksi keskeisimmistä tavoitteistamme ja oli hyvä huomata, miten nämä vahvistuivat myös nuorten ajatuksissa. Mitä pidemmälle ryhmä eteni, sitä enemmän nuoret kokivat olevansa osallisena ja he uskoivat, että heidän ajatuksillaan oli merkitystä palvelujen kehittämiseen. Nuorten osallistuminen kehittämisryhmätoimintaan vahvisti heidän itsetuntoaan ja uskoa omaan osaamiseen, mikä auttoi heitä pohtimaan ja näkemään omat vahvuutensa ja näin löytämään mielenkiinnon kohteita opiskelu- ja työelämään liittyen. Ryhmän nuorilla ei ollut muuta kuin peruskoulun todistus, joten pidimme tärkeänä, että nuoret saivat osallistumisestaan itse ryhmään ja kehittämistoimenpiteisiin todistuksen, jotka he voivat liittää ansioluetteloon hakiessaan opiskelemaan tai työelämään. Halusimme todistuksissa korostaa nuorten osaamisen lisäksi jokaisen henkilökohtaisia vahvuuksia kuntouttavan sosiaalisen näkökulmasta.

Nuoret nostivat esille, että osallistuminen työntekijöiden kehittämisryhmiin, auttoi heitä myös ymmärtämään byrokratian tarkoituksen ja joskus jopa sen välttämättömyyden sekä näkemään asioita työntekijöiden näkökulmasta. Tämä nuorten esiin tuoma huomio kertoo tiivistetysti sen, kuinka tärkeää on uskaltaa ottaa kuntalaisia mukaan yhteiseen kehittämiseen.

Kehittämisryhmän nuoret kertoivat, että yleisesti ryhmät ovat olleet työntekijälähtöisiä ja valmiiksi suunniteltuja, eivätkä nuoret näin ole päässeet vaikuttamaan ryhmän sisältöön ja ohjelmaan. Lisäksi he kertoivat, että usein ryhmät ovat olleet sidottuja yhden palvelun alla asioiville ja tämä leimaa ryhmätoiminnan esimerkiksi sosiaalitoimiston tai työllisyyspalvelujen ryhmäksi. Yhtenä tavoitteena oli kehittää matalan kynnyksen valmentavaa ryhmätoimintaa niin, että nuoret sitoutuisivat ja motivoituisivat käymään ryhmissä. Tätä tavoitetta vietiin eteenpäin siten, että kehittämistoimenpiteitä lukuun ottamatta, toiminnal-

le ei tehty valmista ohjelmarunkoa, vaan nuorille annettiin mahdollisuus itse suunnitella ja kehittää ryhmätoiminnan sisältöä. Nuoret kertoivat myös tämän motivoivan ryhmään osallistumista ja mukanaoloa.

Se, että nuoria otettiin mukaan suunnittelu- ja kehittämistyöhön, oli myös haasteellista, koska se edellytti meiltä työntekijöiltä uutta työskentelymallia ja oman työmme näkyväksi tekemistä ja kriittistä arviointia. Nuoren ja ammattilaisen välille syntyvä luottamus antaa nuorelle uskallusta kertoa rehellisesti mielipiteensä, eikä nuoren tarvitse pelätä muun muassa sitä, että hänen etuuksiaan leikataan, mikäli hän sanoo jotain negatiivista palvelujen toimivuudesta.

Kehittämisryhmän yhtenä tavoitteena oli löytää yhdessä nuorten kanssa jokaisen voimavaroille sopiva jatkopolku. Nuoret jatkoivat ryhmän päätyttyä muun muassa opiskelemaan, työharjoitteluun, palkkatuki-työhön ja kuntouttavaan työtoimintaan. Neljä kehittämisryhmässä olleesta nuoresta jatkaa työskentelyä, jonka tavoitteena on valmistaa kevään 2013 aikana menetelmäopas asiantuntijoilta ammattilaisille nuorille suunnatusta matalan kynnyksen ryhmätoiminnasta. Tässä oppaassa hyödynnetään Nuorten Kipinä – kehittämisryhmässä hyväksi havaittuja menetelmiä ja käytäntöjä. Näistä kymmenestä nuoresta yksi ei ollut vielä valmis sitoutumaan säännölliseen toimintaan ja hänen kanssaan yksilötyöskentelyä jatkoi etsivä nuorisotyö.

Vaikka nuorista yksikään ei siis jäänyt tyhjän päälle ryhmän jälkeen, joidenkin kohdalla jatkopolun löytäminen oli haasteellista kangerteleavan ja jäykähkön palvelujärjestelmän vuoksi. Nuoren elämään aikaisemmin liittyneet päihdehoidot, diagnosoinnit, rikollisuus ja ynnä muu sellainen tuntuivat jarruttavan järjestelmässämme nuoren mahdollisuuksia päästä takaisin opiskelu- ja työelämään. Ryhmän aikana nuoren arjessa ja itsetunnossa tapahtunut voimaantumisen joidenkin kohdalla taantui vaikean palvelujärjestelmän vuoksi. He tunsivat olevansa lähtökuopissa. Useampi nuori toivoi voivansa jatkaa samantyyppisessä kehittämisryhmässä, koska tunsivat itsensä tärkeäksi ja tulleen kuulluksi.

Koska ryhmä oli koottu määräaikaiseksi hankkeiden yhteistyökumppaniksi, nuorten osallisuutta lisääväksi sekä uusien matalamman kynnyksen ryhmätoimintamallien kehittämiseksi, oli sen jatkuvuuden juurruttaminen aluetyöhön yksi keskeisimmistä esiin nostettavista asioista. Tämän kehittämisryhmän aikana Espoossa onkin panostettu yleisesti ryhmätoiminnan kehittämiseen muun muassa perustamalla virka sosiaalineuvojalle, jonka työnkuvaan kuuluu ryhmätoimintojen koordinointi ja asiakasosallisuuden lisääminen palvelujen kehittämisessä. Espoon kaupunki on myös kilpailuttanut vuoden 2012 syksyllä kuntouttavaa työtoimintaa ja siten on saatu hankittua uusia, juuri nuorille suunnattuja, sosiaaliin sopiviksi perustuvia toimintoja.

Tämän nuorten kehittämisryhmän aikana sekä työntekijöiltä että nuorilta itseltään saamamme palaute, jota on myös tässä raportissa esitelty, osoittaa, että työllämme on ollut suurta merkitystä nuorten osallisuuden ja heille suunnattujen palvelujen kehittämisessä. Palaute on ollut suurelta osin myönteistä ja perustelee erinomaisesti tällaisen ryhmätyöskentelymallin. Palautteista on luettavissa myös se, miten pienillä asioilla on saatu lisättyä nuorten ja ammattilaisten välistä dialogisuutta. Kaikista tärkein palaute on kuitenkin ollut nähdä näiden nuorten voimaantuminen ja uusien elämänsuuntien löytyminen sekä näin syrjäytymiskehityksen katkeaminen.

Saavutettu tavoite on todellinen sisäisen ilon lähde. Tälle ryhmätoiminnalle asetetut tavoitteet voimme hyvillä mielin sanoa täyttyneen. Ilman opiskelu- ja työpaikkaa sekä syrjäytymisvaarassa olevista nuorista koottu kehittämisryhmä on herättänyt laajasti kiinnostusta ja näiden nuorten oma aktiivisuus on lisääntynyt ryhmätoiminnan edetessä. Tekemisestä on kehittynyt vahvempaa yhteisymmärrystä toimijoiden ja nuorten välille sekä mahdollisesti uusi ryhmätoiminnan malli, jossa nuorten mielipiteillä on merkitystä.

Tämän kehittämisryhmän hyviä tuloksia voidaan tarkastella myös riittävän ohjaajaresurssin takaa. Aluesosiaalityön työntekijällä, joka osallistuu ryhmätoiminnan ohjaamiseen oman perustyönsä ohella, ei ole mahdollisuutta irrottautua eikä yksilöllisesti huomioida nuorta ryhmäajan ulkopuolella. Hanketyössä työajan käyttö on vapaampaa, koska se ei sidottua puhelinaikoihin, palveluneuvonnan aukioloaikoihin eikä asiakastapaamisiin, ja siksi tämä mahdollisti näiden nuorten huomioimisen myös ryhmäkertojen ulkopuolella. Ohjaajaresurssien riittävyys, monialainen yhteistyöverkoston hyödyntäminen sekä se, ettei ryhmiä koota vain yhden toimialan alla asioivista nuorista, tulisi huomioida ryhmätoimintoja suunniteltaessa.

Tämä raportti osoittaa, että Espoon kaupungin tulee jatkossakin panostaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn lisäämällä matalan kynnyksen ryhmätoimintaa niille nuorille, joilla ei vielä ole voimavaroja kokopäiväiseen opiskeluun tai työelämään ja nuorille, jotka vielä etsivät ja hakevat paikkaansa yhteiskunnassa. Vaikka Nuorten Kipinä – kehittämisryhmällä tavoitettiin vain kymmenen nuorta, voidaan tulosten nojalla sanoa, että näiden nuorten mahdollisen syrjäytymiskierteen katkeamisella on saavutettu heidän hyvinvointinsa lisäämiseksi myös taloudellisesti suuri säästö, kun muistetaan yhden syrjäytyneen nuoren tulevan maksamaan elinaikanaan yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa.

Nuorten Kipinä - kehittämisryhmän nuoret olivat toiminnan aikana aktiivisesti kehittämässä, ideoimassa ja kertomassa mielipiteitään kunnan päättäjille eri tasoilla. Silti jäimme pohtimaan, onko heitä kuultu. Ehkä vielä tarvitaan lisää tämän tyyppisiä raportteja, jotta nuorten ääni saadaan konkreettisesti esiin, koska se byrokratian rattaissa ja laajassa viidakossa voi muuten jäädä näkymättömäksi. Jäämme mielenkiinnolla odottamaan, millä tavoin nuorten hyvät ajatukset näkyvät tulevissa nuorille suunnatuissa

palveluissa. Toivomme, että myös jatkossa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret pääsevät osallistumaan toiminnan kehittämiseen.

Puoli vuotta kehittämisryhmän päättymisen jälkeen

Kipinöitä kohtaamiseen -elokuva on saanut laajasti huomiota ja sitä on toivottu nähtäväksi myös muissa kunnissa. Elokuva on esitetty 5.12.2012 pidetyn ensi-illan jälkeen ESTER Nuoret pudokkaat - osakokonaisuuden juurruttamistyöpajassa 19.4.2013, johon osallistui nuorten parissa työskenteleviä toimijoita Espoosta, Helsingin Diakonissalaitokselta, Kalliolan Settlementistä sekä Kehityspiikki Oy:stä sekä Pääkaupunkiseudun aikuissosiaalityön päivällä 21.5.2013. Elokuva on jo sovittu esitettäväksi syksyllä 2013 ainakin Elinvoimana Nuoret -festivaaleilla sekä Nuorisoasuntoliiton järjestämällä verkostopäivällä. Lisäksi on keskusteltu, että elokuvan katsoo Espoon aikuissosiaalityön nuorten tiimit kehittämispäivillä.

Nuorten julkaisivat tekemänsä, Asiantuntijoilta ammattilaisille -räpäten ryhmään, menetelmäoppaan Pääkaupunkiseudun aikuissosiaalityön päivällä 21.5.2013, jossa he itse myös vetivät osallisuuden teemalla työpajan ammattilaisille. On sovittu, että nuoret käyvät itse esittelemässä opasta syksyllä 2013 ainakin Espoon kaupungin aikuissosiaalityön nuorten tiimeissä, jälkihuollossa ja työvoimanpalvelukeskuksessa sekä Nuorisoasuntoliiton järjestämällä verkostopäivällä. Menetelmäopasta on ladattavissa sähköisenä Espoon kaupungin sekä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilta.

Nuorten Kipinä -kehittämisryhmän nuoria on pyydetty tutoreiksi syksyllä 2013 alkaviin uusiin nuorille suunnattuihin ryhmiin, joita järjestää ryhmätoiminnan koordinaattori yhteistyössä muun muassa aikuissosiaalityön, seurakunnan, Espoon mielenterveysyhdistyksen sekä nuorisoasuntoliiton kanssa. Kehittämisryhmän nuoria on pyydetty mukaan kokemusasiantuntijoiksi erilaisiin tilaisuuksiin keväällä ja kesällä 2013, muun muassa Espoon kaupungin Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtoryhmän kokoukseen, Pääkaupunkiseudun aikuissosiaalityön päivän paneelikeskusteluun sekä Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikon pyöreän pöydän keskusteluun.

LÄHTEET

Aarnio, Helena (1999): Dialogia etsimässä: opettajaopiskelijoiden dialogin kehittyminen tieto- ja viestintätekniistä ympäristöä varten. Toimintatutkimus

Heiskanen, Tuula ja Hiisijärvi, Seija. Elämän punaista lankaa etsimässä. Saatavilla www -muodossa: <http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>

Hepworth, Dean H., Rooney, Ronald H. and Larsen, Jo Ann (2002: Direct social work practice: Theory and skills. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing)

Hämäläinen, Arja (2007): Toiminnalliset ja draamamenetelmät. Sosiaalityön menetelmät luentosarja 14.9.2007. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Julkaisematon.

Innovaatiopalkinto 2009 Nuoret aikuiset kokemustutkijoina – toiminnalle. Saatavilla www-muodossa http://www.socca.fi/files/2209/Innovaatiopalkinto_2009.pdf

Isaacs, William (2011): Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito: urauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Helsinki: Kauppakaari.

Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (2005): Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 – toimenpideohjelma. Saatavilla www-muodossa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=288707&name=DLFE-4056.pdf&title=sosiaalityo_hyvinvointipolitiikan_valineena_2015_toimenpideohjelma_fi.pdf

Karvinen-Niinikoski, Synnove, Salonen, Jari, Meltti, Tero, Yliruka, Laura, Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim, Johanna (2003): Konstikas sosiaalityö. Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuuden näkymät. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 28. Helsinki.

Kehityspiikki Oy. <http://www.kehityspiikki.fi>

Kiilakoski, Tomi & Taiponen, Janne (2011): Osallisuus ja osallistuminen verkkoperustaisessa nuorisotyössä. HUMAK, sarja C25 & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111.

Latonen, Minna ja Louhio Katja (2012): Selvitys Espoon etsivästä nuorisotyöstä sekä ehdotus Espoon Vamoksen toteuttamiseksi. Saatavilla myös www-muodossa <http://ester.fi>

Myrskylä, Pekka: Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Eva-analyysi 19/2012

<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Myrskylä, Pekka (2011): Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Saatavilla www-muodossa http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_nettti.pdf

Myrskylä, Pekka (2012): Alku aina hankalaa, lopussa kiitos seisoo. Tilastokeskus.

Mäntysaari, Mikko (1999): Sosiaalityön tutkimuksen suuntaamisesta. Sosiaalityön tietoperusta. Janus 7.

Määttä, Mirja (2007): Yhteinen verkosto?: Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Saatavilla www-muodossa <http://www.helda.helsinki.fi/handle/10138/23454>

Nuorisolaki (2006/72). Saatavilla www-muodossa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorten kehittäjien ryhmä. Saatavilla www-muodossa www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/nuorten_kehittajien_ryhma

Nuorten työpaja Fendari. Saatavilla www-muodossa <http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=10701>

Riihelä-Palmu, Sanna (2008): ”Eri teitä samalle laiturille” – Toiminnalliset menetelmät perheneuvolan sosiaalityössä. Tampereen yliopisto. Pro Gradu.

Rostila, Ilmari (2011): Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmaratkaisun perusteet. Tampereen yliopisto. Julkaisuja.

Räsänen, Jenni-Mari (2006): Vuorovaikutus ja dialogi sosiaalityöntekijöiden ammatillisissa verkkokeskusteluissa. Tampereen yliopisto. Saatavilla www-muodossa <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00802.pdf>

Satka, Mirja, Karvinen, Synnove, Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (toim.) (2002): Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Savikko, Teuvo (2012); Espoolaisten lasten ja nuorten tilanne ja hyvinvointi.

SOSWEB – Sosiaalityön menetelmät 2005. Saatavilla www-muodossa <http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/index.htm>

Suomen Mielenterveysseura: Keinot käyttöön arjen areenoilla. Saatavilla www-muodossa http://julkaisut.mielenterveysseura.fi/vapaaehtoisohjaajatvertaisryhmissa/files/2007/07/kk_kasikirja.pdf

Tabermann, Tommy (1980): Intohimon panttivanki. Helsinki: Gummerus.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL), Aikuissosiaalityö. Saatavilla www-muodossa http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikuissosiaalityon_vaikuttavuus/aikuissosiaalityo

Vamos-palvelukokonaisuus. Saatavilla www-muodossa <http://www.vamosnuoret.fi>

Verkko haltuun. Osallisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta. Saatavilla www-muodossa http://www.verkkohaltuun.fi/kaikkien_kirjasto/osallisuudesta_ja_kokemusasiantuntijuudesta

LIITTEET

LIITE 1. Palautteen keräämisessä käytetyt lomakkeet

PALAUTE 5.12.2012 pidettyyn Dialogityöpajaan

1. Koitko, että tilaisuudessa *

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Eri mieltä	3 = Samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä
Pidetty paneelikeskustelu tuki elokuvan sisältöä	☐	☐	☐	☐
Ohjelma oli tarkoituksen mukainen	☐	☐	☐	☐
Oppi uutta	☐	☐	☐	☐
Sai eväitä työhön	☐	☐	☐	☐
Sai luotua kontakteja	☐	☐	☐	☐
Ilmapiiiri oli myönteinen	☐	☐	☐	☐
Järjestelyt olivat toimivat	☐	☐	☐	☐

2. Mitä hyvää tilaisuudessa oli?

A large, empty rectangular text input field with a light gray border and a vertical scrollbar on the right side, intended for providing feedback on what was good about the event.

3. Miten tilaisuutta olisi voinut kehittää?

4. Anna kokonaisarvosana tilaisuudelle kouluarvosanoilla

4 5 6 7 8 9 10

5. Jos Sinulla on muita terveisiä tilaisuuden järjestäjälle, voit kirjoittaa ne tähän:

6. Jätäthän yhteystietosi, jos haluat, että Sinuun otetaan yhteyttä:

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Nuorten Kipinä -ryhmä

Palaute

TEEMA 1 - aloitus ja ennakko-odotukset

1. Miksi aloitit ryhmässä?
2. Mitä ryhmästä kerrottiin sinulle etukäteen?
3. Oliko sinulla ennakko-odotuksia ryhmän suhteen? Jos oli, niin millaisia?
4. Mitkä asiat ovat mielestäsi vaikuttaneet siihen, ettet ole tällä hetkellä opiskelu- tai työelämässä?

TEEMA 2 - ohjelma ja ryhmän sisältö

5. Miltä ryhmän syksyn ohjelma vaikutti? Koitko saavasi vaikuttaa riittävästi ohjelman sisältöön?
6. Mitä jäi erityisesti mieleen? Miksi?
7. Mitä olisit toivonut ryhmän ohjelmaan lisää?
8. Mikä on saanut sitoutumaan ryhmässä käymiseen?
9. Miten olet hyötynyt ryhmässä käymisestä? Auttoiko ryhmä jatkosuunnitelmiesi hahmottamisessa? Saitko konkreettista apua jatkoa varten?
10. Miten olet kokenut ryhmän ilmapiiriin? Minkä olet uskonut vaikuttavan ilmapiiriin?
11. Kuvaa tilannettasi ennen ryhmää ja nyt ryhmän loppuvaiheessa?
12. Miten ohjaajat ovat sopineet ryhmään? Onko persoonalla merkitystä?

TEEMA 3 - kehittäminen

13. Mitä mieltä olit kehittämisestä ryhmän aikana?
 - Etsivän nuorisotyön toimintakeskuksen suunnittelu
 - Sähköinen asiointi ja eAsiointikoulutus
14. Miten koet kehittämistyön yhdessä kaupungin työntekijöiden kanssa?
15. Miten kehittämistyö vaikuttaa sinun palveluihisi?
16. Millä tavalla nuoret voisivat olla jatkossa kehittämistyössä mukaan?

TEEMA 4 - tulevaisuus

17. Mitä on sosiaalityö nuorille? Millaista tukea sosiaalipalvelut voisivat sinulle tarjota? Mitkä asiat kannustavat mielestäsi pois sosiaalipalveluiden piiristä?
18. Millaisena näet tulevaisuutesi? Millaisia mahdollisuuksia Espoossa on asua ja elää? Miltä yhteiskunta näyttää (yhteiskuntatakuu, nuorisolaki)? Mikä on mielestäsi nuorten syrjäytymisen syy?
19. Mitä eroa on mielestäsi osallistumisella ja osallisuudella? Miten mielestäsi nämä asiat ovat tämän ryhmän aikana toteutuneet?

Etelä-Suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen

Nuoret pudokkaat

Nuorten KIPINÄ -ryhmän palaute

Ryhmän koko	liian pieni	sopiva	liian suuri	muuta
Päivän pituus	liian lyhyt	sopiva	pitkä	muuta
Ryhmän käytössä olleet tilat/laitteet	huonot	riittävät	hyvä	muuta
Ryhmähenki	huono	ei huono eikä hyvä	hyvä	muuta
Itse toimin ryhmässä	vetäytyvänä	aktiivisena kuuntelijana	aktiivisena osallistujana	muuta
Omat ryhmätöitäidot ryhmän kuluessa	huononivat	pysyivät samana	paranivat	muuta
Ohjaajien toiminta	huonoa	ei huonoa eikä hyvää	hyvää	muuta

Ryhmän sisällön arviointi

Asiantuntijoiden käyttö	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Hyvinvointiin liittyvät tiedot	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Opiskelu- ja pajatoimintaan liittyvä tutustuminen	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Työohjontutustumispäivä	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Kehittämistyöhön osallistuminen	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Työntekijöiden kehittämisryhmiin	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä

osallistuminen				
Retkipäivät	ei hyötyä	vähän hyötyä	jonkin verran hyötyä	erittäin hyödyllistä
Sisältö kokonaisuutena				

LIITE 2. Nuorten Kipinä –kehittämisyhmän ohjelma

Nuorten Kipinä -kehittämisyhmä 16.8 - 5.12.2012

To 16.8.2012 klo 11-15	To 23.8.2012 klo 11-15	To 30.8.2012 klo 11-15	To 6.9.2012 klo 11-15	Ke 12.9.2012 klo 11:30-14	To 20.9.2012 klo 11-15
<p>Startti Tutustumista ja syksyn ohjelman suunnittelua</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Tavoitetehtävä ja työhön tutustumispaikat</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kuntotesti</p> <p>Esport Center</p>	<p>Lehtihaastattelu (Länsiväylä), pelaamista, tavoitetehtävän jatko-työskentelyä</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Toimitalon kehittämisryhmässä aluetyöntekijöiden kanssa</p> <p>Samarian C-talo, josta siirrytään Kamreerintie 3:een</p>	<p>Omnian työpajoihin sekä etsivään nuorisotyöhön tutustuminen</p> <p>Samarian C-talo, josta siirrytään Omniaan Soukkaan</p>
Ke 26.9.2012 klo 11-14	To 27.9.2012 klo 11-14	Pe 28.9.2012 klo 11-14	Ma 1.10.2012 klo 11-14	Ti 2.10.2012 klo 11-14	To 4.10.2012 klo 11-15
<p>Kehityspiikki Oy:n eAsiointikoulutus</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kehityspiikki Oy:n eAsiointikoulutus</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kehityspiikki Oy:n eAsiointikoulutus</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kehityspiikki Oy:n eAsiointikoulutus</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kehityspiikki Oy:n eAsiointikoulutus</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Retki, työpajapäivän valokuvaus</p> <p>Samarian C-talo, josta lähdetään retkeilemään</p>

To 11.10.2012 klo 11-15	To 18.10.2012 klo 11-15	To 25.10.2012 klo 11-15	To 1.11.2012 klo 8-10	Ke 7.11.2012 klo 12-14	To 8.11.2012 klo 11-15
<p>Työhön tutustumispäivä</p> <p>Jokainen menee suoraan sovittuun omaan työhön tutustumispaikkaan</p>	<p>Liikuntatoimen ohjaajat vetävät liikuntapäivän</p> <p>Samarian C-talo, josta siirrytään Kannussil-</p> <p>lan liikuntatilaan</p>	<p>Verkkoneuvontapalvelun kehittäminen</p> <p>Iso Omenan kirjasto</p>	<p>Dialogityöpajan elokuvan kuvaus</p> <p>Pohjoinen aikuis-sosiaalityö, Kommentajankatu 5</p>	<p>Palaute ryhmästä ja jatkosuunnitelmat</p> <p>Samarian C-talo</p>	<p>Kokkailua</p> <p>Tapiola, Järjestöjen Yhteisötupa</p>
Ti 13.11.2012 klo 14-16	Ke 14.11.2012 klo 12-14	Ke 14.11.2012 klo 14.30-15.30	23.11., 26.-27.11.2012 klo 9-16	To 29.11.2012 klo 11-15	Ke 5.12.2012 klo 9-12
<p>Eduskunta / Pia Kauma</p> <p>Samaria klo 13</p>	<p>Toimijoiden kehittämisryhmä</p> <p>Espoonatori, Espoon keskus</p>	<p>Eettinen toimikunta</p> <p>Valtuustotalo 2, Espoon keskus</p>	<p>Dialogityöpajan elokuvan editointi</p> <p>Omnian työpajat Soukka</p>	<p>Ryhmän päätös</p> <p>Samarian C-talo, josta siirrytään ruokailemaan Amarilloon</p>	<p>Dialogityöpaja</p> <p>Kino Tapiola</p>